

Lagstiftningspromemoria om ändring av vallagen

ENHETEN FÖR RÄTTSLIGA OCH INTERNATIONELLA FRÅGOR

Dnr: ÅLR 2024/3881

Datum: 5.6.2024

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår ändringar i vallagen för Åland och kommunallagen för landskapet Åland. Syftet med de föreslagna ändringarna är att stärka vallagstiftningens krisberedskap, underlätta genomförandet av de allmänna valen samt öka tillgängligheten till de allmänna förtidsröstningsställena. Lagförslaget utgör en del av förverkligandet av regeringen Sjögrens regeringsprogram samt utvecklings- och hållbarhetsagendan.

Landskapsregeringen föreslår att allmänna förtidsröstningsställena ska finnas i varje kommun samt att kvällsröstning ska ordnas vid samtliga allmänna förtidsröstningsställena under minst en vardag under förtidsröstningstiden. Kandidatnomineringen föreslås tidigareläggas med en vecka i syfte att främja den samhälleliga debatten inför de allmänna valen samt underlätta distribueringen av sammanställningarna av kandidatlistorna. Enligt förslaget ska även bestämmelserna om tidsgränserna för uppfyllandet av valbarheten förtydligas. Landskapsregeringen föreslår också ett inrättande av ett landskapsomfattande kandidatregister. I syfte att stärka vallagstiftningens krisberedskap föreslås en bestämmelse om senareläggande av tidpunkten för val i högst sex månader vid exceptionella förhållanden som allvarligt och väsentligt äventyrar utövandet av rösträtten, deltagandet i val eller genomförandet av val.

Innehållsförteckning

Huvudsakligt innehåll	1
1 Bakgrund	3
1.1 Inledning	3
1.2 Lagstiftningsbehörighet.....	3
1.3 Gällande lagstiftning	3
2 Landskapsregeringens förslag	4
2.1 Det huvudsakliga innehållet i den föreslagna lagstiftningen.....	4
2.1.1 Förtidsröstningsställena och deras öppettider	4
2.1.2 Tidigareläggande samt förenkling av kandidatnomineringen	6
2.1.3 Förtydligande av uppfyllandet av valbarheten	8
2.1.4 Landskapsomfattande kandidatregister.....	9
2.1.5 Senareläggande av val under exceptionella förhållanden	9
2.1.5.1 Allmän inledning.....	9
2.1.5.2 Utblick.....	10
2.1.5.3 Behov av lagstiftning i landskapet.....	11
2.1.5.4 Förslag	12
2.1.6 Andra föreslagna ändringar	14
2.2 Sammanfattade tabeller över förslagen	14
3 Förslagets konsekvenser	42
3.1 Ekonomiska konsekvenser	42
3.2 Administrativa konsekvenser	42
3.3 Miljökonsekvenser.....	43
3.4 Jämställdhetskonsekvenser	43
3.5 Konsekvenser för barn	43
3.6 Jämlikhetskonsekvenser	43
3.7 Konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet	43
3.8 Andra samhällsliga konsekvenser	43
Bilaga 1 – checklista för ny lagstiftning	45

1 Bakgrund

1.1 Inledning

Vallagstiftningen på Åland är, liksom i de flesta demokratier, detaljerad. Syftet med den detaljerade regleringen på lagnivå är att skydda valsyste­met genom att förändringar rörande genomförandet av de allmänna valen alltid kräver parlamentets godkännande. Den detaljerade regleringen medför i sin tur att det finns ett mer frekvent behov av revidering av vallagstiftningen än annan lagstiftning. Åland fick en totalreviderad vallag år 2019 och under den föregående mandatperioden (2022) genomfördes en första revidering av den år 2019 antagna vallagen. Efter lagtings- och kommunalvalet 2023 har det åter igen aktualiserats ett behov av att göra vissa ändringar i vallagen.

Enligt regeringen Sjögrens regeringsprogram *Ett tryggt, öppet och framtidssäkert Åland* (meddelande 1/2023-2024) måste demokratin ständigt försvaras och utvecklas. Landskapsregeringen anser att ett högt valdeltagande ska eftersträvas samt att möjligheterna till förtidsröstning ska säkerställas i alla kommuner. Ytterligare avser landskapsregeringen att under mandatperioden arbeta för att framtidssäkra samhället bland annat genom att stärka beredskapen för att möta olika typer av krissituationer skapade av exempelvis klimatförändringar eller yttre påverkan. Denna lagstiftningspromemoria utgör en del av förverkligandet av regeringsprogrammet till dessa delar.

1.2 Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen (1991:71) (självstyrelselagen) för Åland hör lagstiftningsbehörigheten i fråga om val till lagtinget och kommunernas fullmäktige till landskapet. I lagstiftningsbehörigheten ingår bland annat att lagstifta om tidpunkten för val. Till landskapets behörighet hör även enligt ovannämnda punkter att lagstifta om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Enligt 15 § i självstyrelselagen kan republikens president efter samråd med lagtingets talman upplösa lagtinget och förordna om nya val. Om lagtingets rätt att upplösa sig och förordna om nya val stadgas i landskapslag.

Dataskydd eller behandling av personuppgifter berörs inte i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket. Lagstiftningsbehörigheten bör därför enligt Högsta domstolen, liksom digitaliseringen av förvaltningsförfarandet i allmänhet, bedömas utgående från de rättsområden som hör till landskapets respektive rikets lagstiftningsbehörighet (21.11.2018, OH 2018/11).

1.3 Gällande lagstiftning

Genomförandet av val till lagtinget och kommunernas fullmäktige regleras huvudsakligen i vallagen (2019:45) för Åland (vallagen). Den nuvarande vallagen har reviderats en gång genom landskapslagen om ändring av vallagen (2022/85). Huvudsakligen berörde ändringen ett införande av allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland, ett förenklat brevröstningsförfarande samt upphävande av bestämmelserna om internetröstning.

När det specifikt gäller val till lagtinget finns det bestämmelser om detta i självstyrelselagen. Där anges att valen till lagtinget ska vara omedelbara och hemliga samt att rösträtten ska vara allmän och lika för alla röstberättigade. Enligt självstyrelselagen krävs det också hembygdsrätt för att få rösta i lagtingsval. Rösträtt

och valbarhet regleras mera ingående i lagtingsordningen, där det framgår att man måste fylla 18 år senast på valdagen för att få rösta, och att innehavare av militära tjänster inte är valbara. Det framgår också att lagtinget har trettio ledamöter som väljs genom proportionella val för fyra år åt gången och att rösträtten inte får utövas genom ombud.

I kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland (kommunallagen) finns bestämmelser om kommunernas fullmäktige och om val till dem. Enligt lagen ska kommunernas fullmäktige utses för fyra kalenderår i sänder genom omedelbara, hemliga och proportionella val. I kommunallagen finns också bestämmelser om rösträtt och valbarhet. Enligt självstyrelselagen krävs hembygdsrätt för rösträtt i kommunalval, liksom i lagtingsval. Sedan 1993 finns dock en möjlighet att lagstifta om undantag från den regeln i kommunalval, genom att även andra personer än de som innehar hembygdsrätt kan ges rösträtt genom en landskapslag som ska godkännas med minst två tredjedelars majoritet. Med stöd av den har lagtinget antagit landskapslagen (1997:63) om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt.

Bestämmelser om rådgivande kommunala folkomröstningar finns i landskapslagen (1998:20) om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar. Valfinansiering regleras i landskapslagen (2011:17) om valfinansiering. Utöver detta finns det en överenskommelseförordning om skötseln av vissa uppgifter som rör rösträttsregistret, d.v.s. republikens presidents förordning (2023:44) om skötseln på Åland av vissa uppgifter som gäller lagtings- och kommunalval samt rådgivande kommunala folkomröstningar.

2 Landskapsregeringens förslag

2.1 Det huvudsakliga innehållet i den föreslagna lagstiftningen

2.1.1 Förtidsröstningsställena och deras öppettider

I lagtingsvalet 2015 var valdeltagandet rekordhöga 70,4 %. Därefter har valdeltagandet sjunkit i två val i följd, år 2019 var valdeltagandet 69,7 % och i valet 2023 var valdeltagandet 68,3 %. Även om valdeltagandet endast har sjunkit marginellt i de två senaste valen och fortsättningsvis ligger på historiskt höga nivåer, anser landskapsregeringen att den sjunkande trenden föranleder ett behov av åtgärder. Ett högt valdeltagande är grundläggande för att förverkliga två av demokratins viktigaste kärnvärden: politisk jämlikhet och folkviljans förverkligande. De folkvaldas legitimitet stärks av ett högt valdeltagande. Ett högt valdeltagande ingår även i delmål 2.7 i utvecklings- och hållbarhetsagendan.

Enligt 6 § 2 mom. i vallagen fattar kommunstyrelsen beslut om allmänna förtidsröstningsställena i kommunen. I varje kommun ska finnas minst ett allmänt förtidsröstningsställe, om inte kommunstyrelsen efter överenskommelse med landskapsregeringen och en eller flera andra kommuner beslutar att det inte finns något behov av det. Enligt 68 § 1 mom. i vallagen ska ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning alla dagar utom söndagar om inte kommunstyrelsen av särskilda skäl bestämmer något annat. Förtidsröstning sker under de tider kommunstyrelsen bestämmer. Öppettiderna får inte infalla vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 och inte heller lördagar före klockan 9 eller efter klockan 18.

I lagtings- och kommunalvalet 2023 saknade tre kommuner allmänna förtidsröstningsställena: Geta, Jomala och Saltvik. Dessa kommuner har redan i flera tidigare val saknat allmänna förtidsröstningsställena helt i enlighet

med 6 § 2 mom. andra meningen i vallagen. I lagtingsvalet 2023 var andelen förtidsröstande i Geta lägst (16,4 %) jämfört med övriga kommuner på Åland, följt av Saltvik (25,6 %). I Jomala röstade 32,9 % av de röstande i förtid, vilket även det var under den totala andelen av väljarna som valde att förtidsrösta i lagtingsvalet (37,5 %). I sammanhanget bör dock nämnas att både Geta (79,5 %) och Jomala (69,1 %) hade ett totalt valdeltagande som var högre än det totala valdeltagandet i lagtingsvalet (68,3 %). Saltvik hade ett totalt valdeltagande på 65,9 %, vilket endast var högre än valdeltagandet i Mariehamn (65,8 %).

Tabell 1: Valdeltagandet och andelen förtidsröstande i lagtingsval i Geta, Jomala och Saltvik.

Kommun	2015 (%)	2019 (%)	2023 (%)
Geta			
Valdeltagande	69,1	72,4	79,5
Andel förtidsröstande	18,9	19,3	16,4
Jomala			
Valdeltagande	70,8	72,1	69,1
Andel förtidsröstande	30,5	32,7	32,9
Saltvik			
Valdeltagande	71,4	71,0	65,9
Andel förtidsröstande	27,4	23,4	25,6

Källa: ÅSUB Valstatistik

I tabell 1 jämförs valdeltagandet och andelen förtidsröstande i de tre senaste valen i de tre kommuner som saknat allmänna förtidsröstningsställen. Av intresse är att Saltvik i valet 2015 hade ett allmänt förtidsröstningsställe. Även om skillnaderna är relativt små har kommunens valdeltagande samt andelen förtidsröstande minskat sedan kommunen avstått sitt allmänna förtidsröstningsställe (även om det naturligtvis inte går att säkerställa att minskningen beror på det). I Geta och Jomala har förtidsröstningen konstant legat på lägre nivåer än för resten av Åland, trots detta har valdeltagandet varit högt, vilket är positivt. Den låga andelen väljare som förtidsröstar kan ses som ett område med möjlighet för utveckling, även om det inte har någon betydelse huruvida väljarna röstar i förtid eller på valdagen

Forskning om valdeltagande och placering av förtidsröstningsställen visar att väljare är mer benägna att rösta om det är enkelt. Särskilt viktig i sammanhanget är hur enkelt det är att hitta och ta sig till ett röstningsställe.¹ I Sverige har forskare vid valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet på uppdrag av Sveriges regering studerat tillgängligheten till förtidsröstningsställen och dess effekter på valdeltagandet. Som mått på tillgänglighet användes i studien 1) antal förtidsröstningsställen i kommunen där väljaren bor, 2) antal förtidsröstningsställen /befolkningsmängd, 3) antal förtidsröstningsställen /yta samt 4) antal förtidsröstningsställen /tätortsgrad. Sammantaget bildade de fyra faktorerna ett tillgänglighetsindex. Forskarna fann i studien belägg för att högre tillgänglighet till förtidsröstningsställen ger ett mätbart högre valdeltagande.²

Förutom rörande valdeltagandet och tillgängligheten har det funnits ytterligare en problematik med den nuvarande bestämmelsen i 6 § 2 mom. vallagen. Enligt bestämmelsen kan kommunen efter överenskommelse

¹ Blais, André, 2006. *What Affects Voter Turnout?*

² Dahlberg, Stefan, Oscarsson Henrik, Öhrvall, Richard, 2007. *Förtidsröstningsreformens effekter på individers röstningsbenägenhet vid de allmänna valen 2006.*

med landskapsregeringen samt med en eller flera andra kommuner bestämma att det inte finns något behov av ett förtidsröstningsställe i kommunen. I lagen har det dock inte angetts några kriterier för vilka skäl som ska ligga till grund för ett sådant beslut. Det här innebär att kriterierna antingen bör framgå av lagen eller att bestämmelsen bör skärpas så att det krävs ett förtidsröstningsställe i varje kommun.

Landskapsregeringen anser, med beaktande av ovan nämnda problematik gällande den nuvarande bestämmelsen samt behovet av åtgärder för att höja, eller i varje fall bibehålla, valdeltagandet att bestämmelsen ska skärpas så att det krävs minst ett allmänt förtidsröstningsställe i varje kommun. Detta ska anses utgöra en grundläggande demokratisk service till medborgarna. Dock ska det fortsättningsvis finnas möjlighet för kommunerna att anpassa öppettiderna i enlighet med 68 § 1 mom. vallagen. En ytterligare skärpning rörande förtidsröstningsställena föreslås därtill i 68 § 1 mom. Landskapsregeringen föreslår att lagstiftningen ska innehålla krav om att samtliga allmänna förtidsröstningsställen på Åland ska hålla öppet för kvällsröstning (kl. 18-20) under minst en vardag under förtidsröstningstiden. Redan i dagsläget ordnas kvällsröstning under förtidsröstningen vid många allmänna förtidsröstningsställen men landskapsregeringen föreslår att detta ska bli obligatoriskt. Ingenting ska heller hindra kommunerna från att ordna kvällsröstning under fler än en dag.

Att öka tillgängligheten till röstningsställen kan inte utgöra den enda åtgärden för att höja valdeltagandet. Exempel på två andra insatser som har visat sig ha en förhöjande effekt på valdeltagandet är bland annat utskick av SMS och brev till väljarna.³ I Finland har exempelvis SMS-utskick till unga väljare visat sig ha en positiv effekt på valdeltagandet.⁴ Justitieministeriet har även testat att förutom röstkortet skicka ett särskilt brev till alla förstagångsväljare inför respektive val. Annan forskning visar i sin tur att "sociala möten/informationstillfällen" tenderar att ha en mer positiv effekt på valdeltagandet än masskommunikation. Även med beaktande av att de sociala mötena har visat sig ha positiva bieffekter när det gäller att främja kunskapen om demokratin. I samma studie konstateras att överlag tenderar olika insatser för att höja valdeltagandet att få mer effekt på lokal än på nationell nivå.⁵ Med beaktande av ovanstående avser landskapsregeringen förutom den föreslagna lagändringen även vidta andra åtgärder, vilka inte är beroende av lagstiftning, för att höja valdeltagandet.

2.1.2 Tidigareläggande samt förenkling av kandidatnomineringen

Enligt 41 § i vallagen ska kandidatlistorna inför val lämnas in senast den 34 dagen före valdagen. Centralnämnderna ska sedan enligt 48 § fastställa kandidatlistorna den 27 dagen före valdagen. Förtidsröstningen inleds enligt 59 § vallagen den 15 dagen före valdagen. Den korta tidsperioden mellan fastställandet av kandidatlistorna och inledandet av förtidsröstningen har orsakat praktiska problem för valmyndigheterna, kandidaterna och de politiska föreningarna.

För valmyndigheterna har de praktiska problemen främst rört tryckningen av kandidatlistorna och distributionen till samtliga förtidsröstningsställen. När både centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna önskar trycka kandidatlistorna samtidigt har det uppstått köer hos de lokala tryckerierna.

---

³ Sveriges kommuner och regioner (SKL), 2018. Vikten av valdeltagande.

⁴ Justitieministeriet. *Sms-försök i välfärdsområdesvalet 2022*: <https://vaalit.fi/sv/sms-i-valfardsomradesvalet>

⁵ Riksdagstryckeriet, 2008/09:RFR15. *Demokratipolitikens metoder – insatser för ett ökat valdeltagande – en kunskapsöversikt*.

Även distributionen av kandidatlistorna till de allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland (som infördes i samband med valet 2023) har varit utmanande eftersom tiden att distribuera listorna är kort. Många kandidater och de politiska föreningarna avvaktar med att trycka valmaterial innan kandidatlistorna och därmed kandidatnumrorna har fastställts. Även för dessa aktörer har den korta perioden mellan fastställandet och inledningen av förtidsröstningstiden varit en utmaning. Om perioden mellan kandidatlistornas fastställande och valdagen skulle vara längre skulle det även finnas mer tid för samhällelig debatt inför valet.

Som jämförelse kan i sammanhanget nämnas att i riksdagsval och kommunalval i riket ska kandidatlistorna lämnas in 40 dagar innan valdagen och i presidentval 47 dagar innan valdagen. Sammanställningen av kandidatlistorna ska sedan fastställas senast den 31 dagen före valdagen i riksdagsval och kommunalval respektive den 38 dagen före valdagen i presidentval.

Med beaktande av ovanstående föreslår landskapsregeringen att kandidatnomineringen ska tidigareläggas med en vecka. Det här innebär att kandidatanmälningarna föreslås lämnas in den 41 dagen före valdagen och fastställas den 34 dagen före valdagen.

Förslaget innebär att följdändringar behövs rörande rösträttsregistret. Eftersom kandidatnomineringen föreslås tidigareläggas är det viktigt att rösträttsregistret har upprättats i god tid före inlämningen av kandidathandlingarna. Detta möjliggör att valombuden kan uppfylla sin anmälningsskyldighet enligt 41 § vallagen, vilken stadgar att anmälan ska innehålla valombudets försäkran att kandidaterna är valbara. Det möjliggör även att centralnämnderna kan granska valbarheten i samband med att kandidatsammanställningen fastställs. I stället för att uppgifterna tas in i rösträttsregistret sådana de är i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret den 1 september under valåret, föreslås det att uppgifterna tas in den 51 dagen före valdagen, vilket är den gräns som även används vid rådgivande kommunala folkomröstningar i landskapet⁶ samt vid statliga val.

Den föreslagna ändringen om rösträttsregistret innebär i sin tur att det krävs en ändring i bestämmelsen om rösträtt i 30 § 1 mom. i kommunallagen. I stället för att den som 1 september valåret har kommunen som hemkommun enligt lagen om hemkommun, ska den som har kommunen som sin hemkommun enligt lagen om hemkommun vid utgången av den 51 dagen före röstningsdagen ha rösträtt i kommunen. Förslaget innebär en tidigareläggning av när en person ska vara bosatt i kommunen för att ha rösträtt men det handlar endast om några dagar (beroende på när valdagen infaller). Förändringen får inte heller några konsekvenser för rösträtten i sig eftersom rösträtten förutsätter 18 års ålder samt hembygdsrätt eller ett års bosättning före valdagen i en kommun i landskapet. Förändringen får därför endast ringa konsekvenser när en röstberättigad flyttar inom Åland.

De föreslagna ändringarna kräver följdändringar i 30 § 1 mom. i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland samt i vallagens 115 §. Bestämmelsen om 51 dagar före valdagen motsvarar det som redan anges i 30a § i kommunallagen om rådgivande folkomröstningar. Bestämmelsen motsvarar även det som anges för upprättande av rösträttsregistret i statliga val.

---

⁶ Se 30a § i kommunallagen.

När det gäller administrationen rörande kandidatanmälning föreslås det att bestämmelserna om hur valombud utses förenklas samt att det förtydligas vem som kan vara valombud. Ytterligare föreslås att etablerade politiska föreningar och etablerade kommunal politiska föreningar inte behöver lämna in bilagor som styrker hur beslutsfattandet inom föreningen har gått till i samband med kandidatnomineringen. Detta eftersom det inte finns någon besvärsmätt rörande föreningarnas beslut om kandidatnominering (ett motsvarande förfarande tillämpas vid statliga val).

2.1.3 Förtydligande av uppfyllandet av valbarheten

Valbar i lagtingsval är enligt 7 § 1 mom. i lagtingsordningen varje röstberättigad som inte är omyndig eller som inte innehar en militär tjänst. Valbar till ledamot i fullmäktige är enligt 36 § i kommunallagen den som har kommunen som sin hemkommun och som har rösträtt i kommunalval i någon kommun i landskapet. Valbar till fullmäktige är inte 1) den som är minderårig eller som har förklarats omyndig, 2) ledamot i Ålands förvaltningsdomstol samt 3) den som är anställd hos kommunen i en ledande uppgift inom kommunstyrelsens eller en nämnds uppgiftsområden.

Både när det gäller lagtingsval och kommunalval är det tydligt att en kandidat ska ha fyllt 18 år senast på valdagen för att kunna konstateras valbar. Det här innebär att en kandidat kan vara 17 år när kandidatanmälan lämnas in, om kandidaten fyller 18 år senast på valdagen. När det gäller övriga kriterier finns det en oklarhet kring när dessa ska vara uppfyllda. Av denna orsak föreslås förtydligande bestämmelser i vallagen och i kommunallagen.

Beskrivning av den föreslagna processen och granskningen av valbarheten (dagarna och tiderna enligt landskapsregeringens förslag om tidigarelagd kandidatnominering)

- Kandidatanmälan lämnas in i enlighet med 41 § vallagen. Valombuden försäkrar att kandidaterna är valbara.
- Centralnämnderna behandlar kandidatanmälningarna en första gång i enlighet med 45 § vallagen. Sekreteraren kan med fördel utreda valbarheten inför mötet. Om en person inte är valbar ska detta meddelas valombudet som har möjlighet till komplettering eller rättelse.
- Enligt 46 § vallagen har valombuden möjlighet till komplettering och rättelse fram till och med den 37 dagen före valdagen klockan 16. Detta är även sista tidpunkt för ett eventuellt återtagande av kandidatur.
- Centralnämnderna behandlar rättelserna och kompletteringarna vid sitt sammanträde den 37 dagen före valdagen i enlighet med 47 § vallagen. Om en godtagbar rättelse eller komplettering inte ingivits inom utsatt tid om en person som är uppställd på kandidatlistans valbarhet ska personen inte tas med i sammanställningen över kandidatlistorna. Valbarheten måste följaktligen vara uppfylld vid den här tidpunkten för att kandidaten ska kunna tas med i sammanställningen över kandidatlistorna.
- Enligt 48 § vallagen fastställs listorna slutligt vid centralnämndernas sammanträde den 34 dagen före valdagen. Vid mötet ges centralnämnderna möjlighet att göra en slutlig rättning av de preliminära

sammanställningarna över kandidatlistorna, vilket inkluderar möjligheten att stryka avlidna eller inte valbara kandidater.

Utöver detta föreslås det ett förtydligande i kommunallagen om de tjänstebefattningar i 36 § 2 mom. kommunallagen som föranleder att en person inte är valbar. Den som är anställd i en sådan uppgift som avses i momentet är valbar till fullmäktigeledamot om anställningsförhållandet upphör innan valdagen. En utredning ska vid behov presenteras till centralvalnämnden om när anställningsförhållandet upphör, eftersom det är väsentligt i sammanhanget att anställningsförhållandet verkligen upphör. Ett tillfälligt uppehåll i anställningsförhållandet i samband med valet ska inte anses utgöra en grund för att en person som innehar en sådan tjänst som avses i momentet är valbar. Centralvalnämnden bedömer om underlaget är tillräckligt för att konstatera om personen är valbar.

2.1.4 Landskapsomfattande kandidatregister

Det finns i dagsläget inte en gemensam instans varifrån uppgifter kan fås om de uppställda kandidaterna. Uppgifter om kandidaterna i lagtingsvalet har tillhandahållits av landskapsregeringen och uppgifter om kandidaterna i kommunalval har tillhandahållits av respektive kommun. För att underlätta statistikföringen och möjligheten att begära ut offentlig information om kandidaterna föreslår landskapsregeringen att landskapsregeringen ges i uppgift att upprätta ett landskapsomfattande kandidatregister över samtliga kandidater som är uppställda i respektive val. I registret ska införas de uppgifter som finns i sammanställningen av kandidatlistorna, kandidatens ålder på valdagen samt dennes personbeteckning. Bestämmelsen föreslås motsvara 43 § i rikets vallag (FFS 714/1998).

2.1.5 Senareläggande av val under exceptionella förhållanden

2.1.5.1 Allmän inledning

Allmänna val är demokratis grundbult. Ett rättssäkert genomförande av de allmänna valen och ett högt förtroende bland allmänheten för valsystelet är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. De senaste årens händelser, t.ex. stormen Alfrida, covid-19-pandemin, kriget i Ukraina, hybridhot m.m., har visat att samhället måste ha beredskap för olika krissituationer. Även det åländska lagtings- och kommunalvalet 2023 utsattes för en cyberattack som riktade sig mot media och hemsidan valresultat.ax. Genomförandet av valet var aldrig hotat eftersom valresultat.ax endast används för att snabbt förmedla ett preliminärt valresultat till allmänheten. Valresultat.ax stördes inte heller av attacken tack vare en noggrann riskbedömning samt tillhörande förberedelser. Det är ändå allvarligt att den här typen av attacker riktar sig mot de allmänna valen.

Internationellt har det ansetts mycket viktigt att säkerställa de demokratiska valens resiliens mot olika typer av samhällsstörningar eller kriser, t.ex. krig, pandemier, desinformationskampanjer, cyberhot, naturkatastrofer osv. Utgångspunkten är att valen ska kunna genomföras på ett tryggt och säkert sätt trots eventuella störningar. Vid mycket allvarliga samhällsstörningar eller kriser kan det dock uppstå exceptionella situationer som innebär att det efter en noggrann bedömning inte går att genomföra ett val på ett tryggt och (rätts-) säkert sätt. En sådan situation kan uppstå plötsligt även om förebyggande åtgärder har vidtagits.

2.1.5.2 Utblick

Justitieministeriet som är ansvarig valmyndighet i riket, publicerade i november 2022 en rapport om valsysteemets resiliens.⁷ I rapporten beskrivs hotbilder mot de allmänna valen, t.ex. krig, pandemier, cyberattacker, desinformation, hot och hat riktat mot kandidater och partier m.m. I rapporten beskrivs även en handlingsplan för vad som ska göras om ett ordinarie val behöver skjutas upp, vilket även hände med rikets kommunalval 2021 som behövde skjutas upp på grund av pandemin.

Eftersom tidpunkten för riksdagsval regleras i 24 § grundlagen konstaterar justitieministeriet i sin rapport att alla förändringar av tidpunkten för val skulle kräva en lagändring i grundlagsordning, det skulle även handla om ett brådskande beslut som kräver 5/6 majoritet. Eftersom kommunalval och välfärdsområdesval inte regleras i grundlagen kunde dock dessa val skjutas upp i sedvanlig lagstiftningsordning. I dagsläget finns det inte i rikets lagstiftning några bestämmelser som skulle möjliggöra att ett val skjuts upp. Inte heller beredskapslagen (FFS 1552/2011) innehåller några bestämmelser som möjliggör att ett val skjuts upp.

Justitieministeriets handlingsplan för uppskjutande av ett val beskrivs i den offentliga rapporten:

1. Exceptionella förhållanden uppstår
2. Justitieministeriet bedömer om de allmänna valen påverkas, förbereder ett utkast till regeringsförslag
  - a. Utbyte av information med berörda myndigheter och riskanalyser görs
  - b. Parlamentariskt stöd säkras, samarbete med intressenter
3. Regeringens proposition ges till riksdagen
4. Riksdagsbehandling
5. Riksdagen godkänner eller förkastar förslaget

I justitieministeriets rapport beskrivs även ett antal utvärderingskriterier som behöver beaktas vid utvärdering av huruvida valet kan genomföras.

1. Effekten på valkampanjen
  - a. Val bör kunna hållas under förhållanden där kandidater och partier kan föra kampanj fritt och där fri opinionsbildning råder.
2. Säkerhet
  - a. Alla företeelser som inträffar i samhället som försvagar antingen känslan av säkerhet eller den faktiska säkerheten kan påverka valet och den upplevda tryggheten i samband med valet.
3. Jämlikhet
  - a. Möjligheten att faktiskt utnyttja rösträtten och få information om kandidaterna kan variera mellan olika grupper i samhället. Exempelvis kan hälsa och säkerhet äventyras på olika sätt inom olika grupper.
4. Effekten på det faktiska förverkligandet av rösträtten
  - a. Exempelvis karantän, större olyckor eller utmanande väderförhållanden är situationer som de facto kan hindra ett stort antal röstberättigade att utöva sin rösträtt.
5. Risker för maktmissbruk

---

⁷ Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2022:14.

- a. Risken för maktmissbruk ökar då brådskande förändringar i valsystemet behöver göras eller då ett val behöver skjutas upp. Ändringarna kan gynna eller missgynna vissa politiska grupper eller väljargrupper och kan ha en inverkan på valresultatet.
6. Ekonomiska konsekvenser
- a. Det behöver finnas en genomgång av de ekonomiska konsekvenserna för att flytta valet.

I exempelvis Sverige, Norge och Estland finns i konstitutionen inskrivet om uppskjutande av val under exceptionella förhållanden. I 15 kap. 11 § i Sveriges regeringsform föreskrivs om val under krig. *Är riket i krig, får val till riksdagen hållas endast efter beslut av riksdagen. Är riket i krigsfara, när ordinarie val ska hållas, kan riksdagen besluta att skjuta upp valet. Ett sådant beslut ska omprövas inom ett år och därefter med högst ett års mellanrum. Beslut som avses i detta stycke blir gällande endast om minst tre fjärdedelar av riksdagens ledamöter röstar för det... Ordinarie val, som till följd av första stycket inte hålls på föreskriven tid, ska hållas så snart det kan ske sedan kriget eller krigsfaran har upphört. Regeringen och talmannen ska i samråd eller var för sig se till att de åtgärder som behövs för detta blir vidtagna. Har ordinarie val till följd av denna paragraf hållits på en annan tid än när det annars skulle ha ägt rum, ska riksdagen bestämma tiden för därefter följande ordinarie val till den månad under fjärde eller femte året efter det först nämnda valet, då ordinarie val ska hållas enligt riksdagsordningen.*

2.1.5.3 Behov av lagstiftning i landskapet

Vallagstiftningen på Åland är detaljerad, syftet med det är att skydda valsystemet på ett sådant sätt att förändringar av valens genomförande alltid kräver lagtingets godkännande. Bestämmelser om tidpunkten för val finns i vallagen. Enligt 3 § 1 mom. i vallagen förrättas ordinarie lagtingsval och ordinarie kommunalval det år då det har gått fyra år sedan senaste ordinarie val. I enlighet med 2 mom. är den tredje söndagen i oktober valdag. Ordinarie lagtingsval och ordinarie kommunalval förrättas samtidigt. I 3 mom. föreskrivs att om nyval efter upplösning av lagtinget har förrättats före valdagen under ett valår, förrättas ordinarie lagtingsval följande gång på valdagen det fjärde året efter nyalet. Tidpunkterna för omval, nyval och kommunalt fyllnadsval är reglerade i 14 kap. i vallagen. Enligt 7 § 1 mom. vallagen har landskapsregeringen det övergripande ansvaret för valens genomförande.

I dagsläget finns det i landskapet, liksom i riket, inte några bestämmelser i lagstiftningen som skulle möjliggöra att ett val skjuts upp på något annat sätt än genom lag. Sedan februari 2023 har landskapsregeringen dock en motsvarande handlingsplan som justitieministeriet för vilka åtgärder som ska vidtas om ett ordinarie val behöver skjutas upp. I riket krävs en ändring i grundlagsordning för att flytta ett ordinarie riksdagsval, trots detta kan processen gå relativt snabbt vid behov. På Åland skulle processen för att flytta ett val ta längre tid i och med den lagstiftningskontroll som det föreskrivs om i 19 § självstyrelselagen. Detta kunde orsaka problem på Åland vid exceptionella förhållanden där redan en timme eller dag kan vara viktig. Det finns alltså ett behov i landskapslagstiftningen av bestämmelser som möjliggör att ett ordinarie val kan flyttas till ett senare datum under exceptionella förhållanden och som samtidigt beaktar att ordinarie val ska ordnas så snart som omständigheterna tillåter det. Även statsrådets arbetsgrupp för en totalreform av beredskapslagen konstaterar i sin promemoria om nuläge och utvecklingsbehov i fråga om bestämmelserna att vidta förberedelser i beredskapslagen att lagstiftningen utgör en central nyckelfaktor vid beredskap för olika störningssituationer.⁸

---

⁸ Statsrådets arbetsgrupp för en totalreform av beredskapslagen: VN/5137/2022.

2.1.5.4 Förslag

Som utgångspunkt för bestämmelsen kan användas det förfarande om upplösning av lagtinget som redan finns i 8 § lagtingsordningen samt i 7 § i lagtingets arbetsordning.

Enligt 8 § i lagtingsordningen kan lagtinget, på motiverat förslag av talmannen eller lantrådet, med minst 20 röster besluta om upplösning av lagtinget. Om lagtinget har upplösts ska nyval förrättas. Vid nyval väljs ledamöterna för återstoden av mandatperioden. Om nyalet förrättas samma år som ett ordinarie lagtingsval skulle ha förrättats, räknas mandatperioden från nyalet fram till följande ordinarie lagtingsval. Närmare bestämmelser om förfarandet vid lagtingets upplösning finns i lagtingets arbetsordning.

Enligt 7 § i lagtingets arbetsordning kan talmannen eller lantrådet väcka förslag om att lagtinget ska upplösa sig. Förslaget ska vara skriftligt och innehålla en motivering. Ett förslag till upplösning av lagtinget ska utan dröjsmål meddelas lagtinget för kännedom. Om lagtinget inte är samlat för plenum när ett förslag till upplösning har inlämnats ska talmannen utan dröjsmål sammankalla lagtinget till plenum. Lagtinget fattar i enlighet med lagtingsordningen beslut om ett förslag till upplösning tidigast den tredje dagen och senast den tionde dagen efter det att förslaget antecknats för kännedom. Förslaget måste omfattas av minst 20 ledamöter.

Förslag till ny 3a § i vallagen om **senareläggande av val vid exceptionella förhållanden**

Om exceptionella förhållanden råder kan lagtinget, på skriftligt motiverat förslag av talmannen eller lantrådet, med minst 20 röster besluta om senareläggande i högst sex månader av den tidpunkt för val som anges i 3, 114, 115 eller 116 §. Den senarelagda valdagen ska infalla en söndag.

Ett förslag till senareläggande av tidpunkten för val ska utan dröjsmål meddelas lagtinget för kännedom. Om lagtinget inte är samlat för plenum när ett förslag inlämnats ska talmannen utan dröjsmål sammankalla lagtinget till plenum. Lagtinget ska fatta beslut om senareläggandet tidigast den tredje dagen och senast den tionde dagen efter det att förslaget antecknats för kännedom. Innan lagtinget fattar sitt beslut ska landskapsregeringen ges möjlighet till ett skriftligt yttrande. Om beslutet gäller senareläggande av lagtingsval ska centralnämnden för lagtingsval ges möjlighet till ett skriftligt yttrande. Om beslutet gäller senareläggande av ett kommunalval ska kommunen ges möjlighet till ett skriftligt yttrande.

Med exceptionella förhållanden enligt 1 mom. avses sådana förhållanden som väsentligt och i stor skala förhindrar eller äventyrar utövandet av rösträtten eller deltagandet i val eller som synnerligen allvarligt och väsentligt äventyrar genomförandet av val.

Om ett val senareläggs ska mandatperioden räknas från det senarelagda valet fram till följande ordinarie val.

Ytterligare motivering till bestämmelsen:

- Varför föreslås bestämmelsen finnas i vallagen och även detaljreglera lagtingets uppgifter?
  - Bestämmelsen föreslås finnas i vallagen därför att tidpunkten för val regleras i vallagen samt eftersom det är viktigt att bestämmelserna som reglerar val finns samlade i vallagen. I normalfallet regleras lagtingets uppgifter i lagtingsordningen och i lagtingets arbetsordning. Förslaget är dock att vallagen ska innehålla samtliga bestämmelser om senareläggande av val

vid exceptionella förhållanden. Vallagen är till sin karaktär detaljerad och beskriver utförligt myndigheternas uppgifter och befogenheter vid val.

- Varför endast möjlighet att senarelägga valet i sex månader?
  - Syftet med tidsbegränsningen är att ett ordinarie val under exceptionella förhållanden endast ska kunna skjutas upp under en tydligt avgränsad period. Om det finns ett behov av att skjuta upp valet längre än så eller göra andra ändringar i vallagen ska detta genomföras med en vanlig lagstiftningsprocedur (inklusive sedvanlig lagstiftningskontroll), vilket det finns tid för om lagtinget i brådskande ordning kan skjuta upp valet i högst sex månader. Justitieministeriet konstaterar även i sin rapport över valsysteemets resiliens att det är grundläggande att val inte kan senareläggas på obestämd tid, senareläggningen måste därför tidsbestämmas med ett datum.
- Varför möjlighet att skjuta upp tidpunkten för ordinarie val, omval, nyval och kommunalt fyllnadsval?
  - Det går inte att förutse när exceptionella förhållanden uppstår. Det skulle kunna ske i samband med ordinarie val, omval, nyval eller ett kommunalt fyllnadsval. Bestämmelsen behöver därför möjliggöra att vilket val som helst kan skjutas upp om exceptionella förhållanden råder.
- Hur sent kan ett val skjutas upp i enlighet med bestämmelsen?
  - Det finns ingen bra tidpunkt för att skjuta upp ett val.⁹ Att skjuta upp ett val bör ändå som en försiktighetsåtgärd göras så tidigt som möjligt så att alla inblandade hinner förbereda sig för uppskjutningen. Det ska dock inte vara möjligt att tillämpa en försiktighetsprincip, d.v.s. ett val kan inte skjutas upp för "säkerhets skull", utan kriteriet är att exceptionella förhållanden råder. Det är inte realistiskt att tro att det i alla situationer går att förutse att exceptionella förhållanden kommer att råda i samband med valet, därför går det inte att bestämma en slutlig tidpunkt för när valet senast kan skjutas upp. Tröskeln för att skjuta upp ett val ska öka vid kortare tid kvar till valdagen. Under alla omständigheter ska ett uppskjutande av tidpunkten för val betraktas som en sista utväg när exceptionella förhållanden råder.
- Varför ska landskapsregeringen och centralnämnden för lagtingsval ges möjlighet till ett skriftligt yttrande?
  - Landskapsregeringen är enligt vallagen den övergripande valmyndigheten och bör därför ges möjlighet till ett yttrande. Centralnämnden för lagtingsval ansvarar för genomförandet av lagtingsvalet och bör därför ges möjlighet till ett yttrande om beslutet rör lagtingsvalet. Om beslutet rör kommunalvalet bör den berörda kommunen ges möjlighet till ett yttrande. Lagtinget behöver endast erbjuda möjligheten men de berörda aktörerna kan välja att svara eller inte. De exceptionella förhållandena kan vara så allvarliga att exempelvis någon av de berörda myndigheterna inte kan upprätthålla sin verksamhet, därför finns det inget absolut krav om att lagtinget måste få in ett yttrande från de berörda myndigheterna innan ett beslut kan fattas.

---

⁹ Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2022:14.

- Vad avses med exceptionella förhållanden?
  - Exceptionella förhållanden kan avse att det har utfärdats undantagsförhållanden i enlighet med beredskapslagen (FFS 1552/2011) eller försvarstillstånd i enlighet med lagen om försvarstillstånd (FFS 1083/1991). Exceptionella förhållanden kan dock även avse förhållanden som inte klassas som undantagsförhållanden men som väsentligt och i stor skala förhindrar eller äventyrar utövandet av rösträtten eller deltagandet i val. Exempelvis större grupper av människor som är placerade i karantän, större olyckor, allvarliga störningar i kommunikations- och trafiknäten m.m. Exceptionella förhållanden kan ytterligare avse förhållanden som synnerligen allvarligt och väsentligt äventyrar genomförandet av val. Kravet för att detta ska uppfyllas är att förhållandena är så exceptionella att valmyndigheterna är lamslagna och inte kan utföra sina lagstadgade uppgifter. Bestämmelsen föreskriver så detaljerat som möjligt om kriterier för när ett val kan senareläggas (vid utvärderingen ska kriterierna som listas i kap. 2.1.5.2 användas), samtidigt är det omöjligt att förutse samtliga kriser som samhället kan komma att ställas inför i framtiden. Därför behöver det konstateras att exceptionella förhållanden kan råda av olika anledningar men att kravet för bestämmelsens tillämpning är att utövandet av rösträtten eller deltagandet i val väsentligt och i stor skala äventyras eller att valets genomförande synnerligen allvarligt eller väsentligt äventyras. Om ett beslut om senareläggande av val ska fattas behöver de samhälleliga konsekvenserna alltid vara större om valet skulle genomföras som planerat än om valet senareläggs.

- Hur ska mandatperioden räknas om ett val senareläggs?
  - I 8 § i lagtingsordningen finns redan bestämmelser om hur mandatperioden ska räknas om nyval förrättas. Den föreslagna bestämmelsen behöver dock innehålla ett förtydligande om hur mandatperioden ska räknas om ett ordinarie val ska senareläggas. Om ett ordinarie val senareläggs ska mandatperioden räknas från det senarelagda valet fram till följande ordinarie val.

2.1.6 Andra föreslagna ändringar

Förutom ovannämnda ändringar föreslås ytterligare ändringar i vallagen i enlighet med vad som framgår av kapitel 2.2, tabell 2. Kraven för medlemmar i centralnämnden för lagtingsval föreslås lindras och möjligheten till distansmöten införs. Jävsbestämmelserna föreslås bli olika mellan centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralnämnderna för att bättre motsvara de konkreta jävssituationer som kan uppstå. Vidare föreslås ett förtydligande i vallagen och en uttrycklig sekretessbestämmelse för personer med spärrmarkering (skyddad identitet) i vallängderna. Ett förtydligande angående vem som kan fungera som valombud föreslås också.

Det föreslås också att det ska införas en möjlighet att beställa brevrostningshandlingar även per telefon (idag endast skriftligt). Avslutningsvis föreslås de kommunala centralvalnämnderna ges möjlighet att inleda kontrollräkningen dagen efter valdagen något senare än i dagsläget, i syfte att underlätta rekryteringen till nämnderna.

2.2 Sammanfattade tabeller över förslagen

Tabell 2: Föreslagna ändringar i vallagen

§	Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse	Motivering till ändring
3a	Ny paragraf.	<p>Om exceptionella förhållanden råder kan lagtinget, på skriftligt motiverat förslag av talmannen eller lantrådet, med minst 20 röster besluta om senareläggande i högst sex månader av den tidpunkt för val som anges i 3, 114, 115 eller 116 §. Den senarelagda valdagen ska infalla en söndag.</p> <p>Ett förslag till senareläggande av tidpunkten för val ska utan dröjsmål meddelas lagtinget för kännedom. Om lagtinget inte är samlat för plenum när ett förslag inlämnats ska talmannen utan dröjsmål sammankalla lagtinget till plenum. Lagtinget ska fatta beslut om senareläggandet tidigast den tredje dagen och senast den tionde dagen efter det att förslaget antecknats för kännedom. Innan lagtinget fattar sitt beslut ska landskapsregeringen ges möjlighet till ett skriftligt yttrande. Om beslutet gäller senareläggande av lagtingsval ska centralnämnden för lagtingsval ges möjlighet till ett skriftligt yttrande. Om beslutet gäller senareläggande av ett kommunalval ska kommunen ges möjlighet till ett skriftligt yttrande.</p> <p>Med exceptionella förhållanden enligt 1 mom. avses sådana förhållanden som väsentligt och i stor skala förhindrar eller äventyrar utövandet av rösträtten eller deltagandet i val eller som synnerligen allvarligt och väsentligt äventyrar genomförandet av val.</p>	Se kapitel 2.5.1.

		<p align="center">Om ett val senareläggs ska mandatperioden räknas från det senarelagda valet fram till följande ordinarie val.</p>	
<p>6</p>	<p>Förtidsröstning anordnas på förtidsröstningsställen som antingen är allmänna förtidsröstningsställen eller inrättningar.</p> <p>Kommunstyrelsen fattar beslut om allmänna förtidsröstningsställen i kommunen. I varje kommun ska finnas minst ett allmänt förtidsröstningsställe, om inte kommunstyrelsen efter överenskommelse med landskapsregeringen och en eller flera andra kommuner beslutar att det inte finns något behov av det. De allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland anges i landskapsförordning.</p> <p>Inrättningar är sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt samt straffanstalter. Kommunstyrelsen kan därutöver bestämma att andra verksamhetsenheter inom socialvården ska vara förtidsröstningsställen.</p> <p>Förutom på förtidsröstningsställen kan förtidsröstning ske per brev på det sätt som anges i denna lag.</p> <p>Röstning på valdagen anordnas i vallokaler.</p> <p>Kommunstyrelsen ska fatta beslut om en vallokal i varje röstningsområde. Om det finns särskilda skäl kan vallokalen ligga utanför röstningsområdet.</p> <p>Kommunen ska meddela sina beslut om förtidsröstningsställen och om vallokaler till landskapsregeringen och till magistratsenheten vid Statens ämbetsverk på Åland. De allmänna förtidsröstningsställen och vallokaler</p>	<p>Förtidsröstning anordnas på förtidsröstningsställen som antingen är allmänna förtidsröstningsställen eller inrättningar.</p> <p>Kommunstyrelsen fattar beslut om allmänna förtidsröstningsställen i kommunen. I varje kommun ska finnas minst ett allmänt förtidsröstningsställe. De allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland anges i landskapsförordning.</p> <p align="center">Om ett allmänt förtidsröstningsställe som utsetts av kommunstyrelsen blir obrukbart till följd av en exceptionell händelse kan den kommunala centralvalnämnden besluta om ett nytt allmänt förtidsröstningsställe. Om ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland som angetts i landskapsförordning blir obrukbart till följd av en exceptionell händelse kan landskapsregeringen fatta beslut om ett nytt allmänt förtidsröstningsställe.</p> <p>Inrättningar är inom kommunens gränser sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt samt straffanstalter. Kommunstyrelsen kan därutöver bestämma att andra verksamhetsenheter inom socialvården ska vara förtidsröstningsställen.</p> <p>Förutom på förtidsröstningsställen kan förtidsröstning ske per brev på det sätt som anges i denna lag.</p>	<p>Med hänvisning till det som framförts i kapitel 2.1.1 anser landskapsregeringen att det finns behov av åtgärder för att höja valdeltagandet. En sådan åtgärd är att säkerställa att det finns minst ett allmänt förtidsröstningsställe i varje kommun. Detta är inte heller något som föranleder kostnader hos kommunerna eftersom landskapsregeringen ansvarar för kostnaderna för de allmänna förtidsröstningsställena i enlighet med 117 § 1 mom. 3 punkten.</p> <p>Vidare föreslås det att 3 mom. tydliggörs så att det tydligt framgår att kommunerna endast har ett ansvar för att ordna förtidsröstning vid inrättningar inom kommunens gränser. Kommunerna har exempelvis inget ansvar för att ordna förtidsröstning vid straffanstalter i riket. Dessa är i stället hänvisade till brevröstning eller andra sätt för röstning.</p> <p>Avslutningsvis finns det ett behov av att förbereda vallagen för en händelse där ett förtidsröstningsställe eller vallokal blir oanvändbart till följd av en exceptionell händelse. En</p>

	<p>som har meddelats är röstningsställen vid valet även om ett yrkande på rättelse av kommunstyrelsens beslut enligt denna paragraf inte har behandlats, och även om sådana kommunalbesvär som har anförts hos Ålands förvaltningsdomstol och genom vilka ändring söks i beslut med anledning av rättelseyrkande inte har avgjorts. Rättelseyrkande hos kommunstyrelsen och kommunalbesvär över kommunstyrelsens beslut ska handläggas i brådskande ordning. I Ålands förvaltningsdomstols beslut i ett besvärssärende får ändring inte sökas genom besvär.</p>	<p>Röstning på valdagen anordnas i vallokaler.</p> <p>Kommunstyrelsen ska fatta beslut om en vallokal i varje röstningsområde. Om det finns särskilda skäl kan vallokalen ligga utanför röstningsområdet. Om en vallokal som utsetts av kommunstyrelsen blir obrukbar till följd av en exceptionell händelse kan den kommunala centralvalnämnden fatta beslut om en ny vallokal.</p> <p>Kommunen ska meddela sina beslut om förtidsröstningsställen och om vallokaler till landskapsregeringen och till magistratsenheten vid Statens ämbetsverk på Åland. De allmänna förtidsröstningsställen och vallokaler som har meddelats är röstningsställen vid valet även om ett yrkande på rättelse av kommunstyrelsens beslut enligt denna paragraf inte har behandlats, och även om sådana kommunalbesvär som har anförts hos Ålands förvaltningsdomstol och genom vilka ändring söks i beslut med anledning av rättelseyrkande inte har avgjorts. Rättelseyrkande hos kommunstyrelsen och kommunalbesvär över kommunstyrelsens beslut ska handläggas i brådskande ordning. I Ålands förvaltningsdomstols beslut i ett besvärssärende får ändring inte sökas genom besvär.</p>	<p>sådan händelse kan t.ex. vara en brand eller någon annan olycka som gör att byggnaden inte går att använda. I t.ex. Sverige har det hänt att vallokaler har brunnit ner. Det har även förekommit att bränder har varit anlagda.</p>
8	<p>Landskapsregeringen ska i god tid före ett val tillsätta en centralnämnd för lagtingsval bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter samt fyra ersättare. Minst en av ledamöterna ska ha avlagt juridisk slutexamen vid universitet eller därmed jämförbar högskola samt ha erfarenhet</p>	<p>Landskapsregeringen ska i god tid före ett val tillsätta en centralnämnd för lagtingsval bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter samt fyra ersättare. Grupperingarna i lagtinget ska i möjligaste mån vara företrädna i nämnden.</p>	<p>I detaljmotiveringen till 8 §, LF 3/2018-2019, s. 35, föreskrivs att en praxis har etablerats enligt vilken grupperingarna i lagtinget ska vara företrädna i centralnämnden. Åtminstone ska nämnden</p>

<p>av domaruppgifter eller förtrogenhet med de rättsområden som berör rösträtt.</p> <p>Centralnämnden för lagtingsval är beslutsför då fem medlemmar är närvarande.</p> <p>Landskapsregeringens registratorskontor fungerar som centralnämndens kansli.</p> <p>Landskapsregeringen ska tillhandahålla en sekreterare för centralnämnden för lagtingsval. Centralnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.</p>	<p>Centralnämnden för lagtingsval är beslutsför då fem medlemmar är närvarande. Centralnämnden kan sammanträda på distans förutom vid möten där valsedlar hanteras.</p> <p>Landskapsregeringens registratorskontor fungerar som centralnämndens kansli.</p> <p>Landskapsregeringen ska tillhandahålla en sekreterare för centralnämnden för lagtingsval. Centralnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.</p> <p>Minst en av ledamöterna eller sekreteraren ska ha förtrogenhet med de rättsområden som berör val och rösträtt.</p>	<p>åtnjuta grupperingarnas fulla förtroende. De senaste valen har grupperingarna i lagtinget haft utmaningar med att hitta representanter till nämnden som inte är jäviga. Det bör därför förtydligas i lagtexten att grupperingarna i möjligaste mån ska vara företrädda. Om representanter inte kan hittas ska landskapsregeringen som övergripande valmyndighet nominera medlemmar till nämnden. Nämnden ska fortsättningsvis åtnjuta grupperingarnas fulla förtroende.</p> <p>I 9 § 2 mom. vallagen finns en bestämmelse om att de kommunala centralvalnämnderna kan ha sammanträden på distans förutom vid möten där valsedlar hanteras. En motsvarande bestämmelse föreslås för centralnämnden för lagtingsval.</p> <p>Kravet om juridisk slutexamen och domstolserarenhet har försvårat rekryteringen till centralnämnden. Motsvarande krav finns inte heller för valkrets-nämnderna i de statliga valen. Bestämmelsen om att landskapsregeringen ska tillhandahålla en sekreterare för nämnden tillkom i den nya vallagen från 2019. Den nya vallagen har tillämpats vid lagtingsvalen 2019 och 2023. Vid båda valen har landskapsregeringen</p>
--	--	--

			<p>tillhandahållit en sekreterare som bidragit med juridisk kompetens inom de berörda rättsområdena. Det kan därför även anses överflödigt att det är ett absolut krav att det finns juridisk slutexamen eller domstolserfarenhet i nämnden.</p> <p>Med beaktande av ovanstående föreslås att kompetensen rörande förtrogenheten med de rättsområden som berör val och rösträtt ska uppfyllas av antingen minst en av ledamöterna i nämnden eller den av landskapsregeringen tillhandahållna sekreteraren.</p>
9	<p>Fullmäktige i kommunen ska i januari valåret tillsätta en kommunal centralvalnämnd bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter. Fullmäktige utser samtidigt fem ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden är beslutsför då fem medlemmar är närvarande. Kommunallagens bestämmelser om deltagande i sammanträde på distans tillämpas inte när det gäller sammanträden där valseklar hanteras.</p> <p>Kommunkansliet fungerar som centralvalnämndens kansli. Kommunen ska tillhandahålla en sekreterare för den kommunala centralvalnämnden. Centralvalnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.</p>	<p>Fullmäktige i kommunen ska senast i november det år som föregår valåret tillsätta en kommunal centralvalnämnd bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter. Fullmäktige utser samtidigt fem ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden är beslutsför då fem medlemmar är närvarande. Kommunallagens bestämmelser om deltagande i sammanträde på distans tillämpas inte när det gäller sammanträden där valseklar hanteras.</p> <p>Kommunkansliet fungerar som centralvalnämndens kansli. Kommunen ska tillhandahålla en sekreterare för den kommunala centralvalnämnden. Centralvalnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.</p>	<p>Enligt 13 § 3 mom. i rikets vallag (FFS 714/1998) ska i landskapet Åland den centralvalnämnd som tillsätts för val i landskapet Åland även fungera som centralvalnämnd vid riksdagsval, presidentval och Europaparlamentsval.</p> <p>Det år som det ordnas ordinarie lagtings- och kommunalval på Åland i oktober ordnas det ordinarie riksdagsval i april. I samband med ordnandet av riksdagsvalet har det inneburit vissa utmaningar att centralvalnämnden har utsetts först under januari månad (i vissa fall sent i januari). Utnämningen av den kommunala centralvalnämnden föreslås därför tidigareläggas.</p>

<p>13</p>	<p>Inför ett val sammanträder centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna på kallelse av ordföranden första gången senast den måndag som infaller den 48 dagen före valdagen. Därefter sammanträder centralnämnderna den 33, 30 och 27 dagen före valdagen, på valdagen, dagen efter valet samt senast den fjärde dagen efter valet. De kommunala centralvalnämnderna sammanträder dessutom fredagen före valdagen. Centralnämnderna kan även sammanträda vid andra tillfällen.</p> <p>Utöver vad som anges i 1 mom. sammanträder centralnämnden för lagtingsval i den utsträckning som behövs för att fullgöra sina uppgifter enligt 3 kap.</p>	<p>Inför ett val sammanträder centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna på kallelse av ordföranden första gången senast den måndag som infaller den 48 dagen före valdagen.</p> <p>Därefter sammanträder centralnämnderna den 40, 37 och 34 dagen före valdagen, på valdagen, dagen efter valet samt senast den fjärde dagen efter valet. De kommunala centralvalnämnderna sammanträder dessutom fredagen före valdagen. Centralnämnderna kan även sammanträda vid andra tillfällen.</p> <p>Utöver vad som anges i 1 mom. sammanträder centralnämnden för lagtingsval i den utsträckning som behövs för att fullgöra sina uppgifter enligt 3 kap.</p>	<p>Se kap. 2.1.2.</p>
<p>15</p>	<p>Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval eller i en kommunal centralvalnämnd. Bestämmelser om jäv för medlemmar och ersättare i centralnämnden för lagtingsval och i kommunala centralvalnämnder finns i 24 och 25 §§ i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland (förvaltningslagen).</p> <p>Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i en valnämnd eller valbestyrelse och inte heller vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara medlem eller ersättare i en valbestyrelse eller vara valförrättare. Med make eller maka avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap. Förvaltningslagens bestämmelser om jäv tillämpas inte på</p>	<p>Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval eller i en kommunal centralvalnämnd. Bestämmelser om jäv för medlemmar och ersättare i centralnämnden för lagtingsval och i kommunala centralvalnämnder finns i 24 och 25 §§ i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland (förvaltningslagen) med undantag för vad som bestäms i 2 mom.</p> <p>En närstående till en kandidat i lagtingsvalet får vara medlem eller ersättare i en kommunal centralvalnämnd. En närstående till en kandidat i kommunalvalet får vara medlem eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval. Med närstående avses i momentet vad som bestäms i 24 § 2 mom. 1 punkten i förvaltningslagen för landskapet Åland.</p>	<p>Jävsbestämmelserna förtydligades i den nya vallagen. En viss otydlighet har dock uppstått rörande centralnämnderna vilket föreslås korrigeras.</p> <p>Det är inte nödvändigt att alla närstående till kandidater i kommunalvalet är uteslutna som medlemmar eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval samt vice versa. Detta eftersom de berörda centralnämnderna inte har någon funktion rörande det andra valet. I lagtingsval är det t.ex. centralnämnden för lagtingsval som behandlar kandidatanmälningarna, räknar förtidsrösterna, granskar valdagsrösterna (kontrollräknar) samt fastställer valresultatet. Valnämnderna i</p>

	<p>valnämndens eller valbestyrelsens medlemmar, deras ersättare eller på valförrättare.</p> <p>Om en medlem eller ersättare i en nämnd eller en bestyrelse på grund av jäv är förhindrad att delta i ett visst beslut, får ärendet handläggas även om antalet deltagande i sammanträdet på grund av hindret inte uppgår till föreskrivet antal.</p>	<p>Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i en valnämnd eller valbestyrelse och inte heller vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara medlem eller ersättare i en valbestyrelse eller vara valförrättare.</p> <p>Med make eller maka avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap. Förvaltningslagens bestämmelser om jäv tillämpas inte på valnämndens eller valbestyrelsens medlemmar, deras ersättare eller på valförrättare.</p> <p>Om en medlem eller ersättare i en nämnd eller en bestyrelse på grund av jäv är förhindrad att delta i ett visst beslut, får ärendet handläggas även om antalet deltagande i sammanträdet på grund av hindret inte uppgår till föreskrivet antal.</p>	<p>kommunerna utför preliminär rösträkning under valdagen. De kommunala centralvalnämnderna har ingen roll rörande detta. Motsvarande förhållande råder gällande kommunalval där den kommunala centralvalnämnden sköter alla uppgifter medan centralnämnden för lagtingsval inte har någon funktion.</p> <p>Det anses därför inte ändamålsenligt att närstående till kandidater endast i det ena valet är jäviga när det gäller centralnämnden eller centralvalnämnden i det andra valet. Även i ljuset av att bestämmelsen, med beaktande av Ålands små förhållanden, utesluter en stor mängd potentiella medlemmar och ersättare i respektive nämnd.</p> <p>Om en kandidat är uppställd både i lagtingsvalet och kommunalvalet kan inte en närstående fungera som medlem eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval eller i en kommunal centralvalnämnd. Dock kan det hända att en närstående till en lagtingsvals- och kommunalvalskandidat kan fungera som medlem eller ersättare i en kommunal centralvalnämnd om kandidaten är uppställd i en annan kommun än den kommun där den närstående är medlem eller</p>
--	---	--	---

			ersättare. Även en närstående till en kandidat i endast kommunalvalet kan vara medlem eller ersättare i en kommunal centralvalnämnd i en annan kommun än den kommun där kandidaten är uppställd.
17	<p>Valregistermyndigheten ska senast den måndag som infaller den 41 dagen före valdagen upprätta ett rösträttsregister. I registret införs de som enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret är röstberättigade i de kommande valen.</p> <p>Uppgifterna tas in i rösträttsregistret sådana de är i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret den 1 september klockan 24. För varje röstberättigad antecknas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) personbeteckning, 2) fullständigt namn, 3) adress, 4) hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994), 5) åländsk hembygdsrätt, 6) röstningsområde, 7) vallokal på valdagen och adressen till vallokalen, 8) datum för införande i rösträttsregistret, 9) om personen har rösträtt i lagtingsvalet eller i kommunalvalet eller i båda valen och 10) (2022/85) om en spärrmarkering har gjorts med stöd av 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de 	<p>Valregistermyndigheten ska senast den måndag som infaller den 48 dagen före valdagen upprätta ett rösträttsregister. I registret införs de som enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret är röstberättigade i de kommande valen.</p> <p>Uppgifterna tas in i rösträttsregistret sådana de är i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret den 51 dagen före valdagen. För varje röstberättigad antecknas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) personbeteckning, 2) fullständigt namn, 3) adress, 4) hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994), 5) åländsk hembygdsrätt, 6) röstningsområde, 7) vallokal på valdagen och adressen till vallokalen, 8) datum för införande i rösträttsregistret, 9) om personen har rösträtt i lagtingsvalet eller i kommunalvalet eller i båda valen och 	<p>Ändringarna föreslås i enlighet med vad som framförts ovan i kapitel 2.1.2. Eftersom kandidatnomineringen föreslås tidigareläggas är det viktigt att rösträttsregistret har upprättats i god tid inför inlämningen av kandidathandlingarna. Detta möjliggör att valombuden kan uppfylla sin skyldighet i 41 § gällande försäkran om att kandidaterna är valbara. Det möjliggör även att centralnämnderna kan granska valbarheten i samband med att kandidatsammanställningen fastställs.</p> <p>De föreslagna ändringarna kräver följdändringar i 30 § 1 mom. i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland samt i vallagens 115 §. Bestämmelsen om 51 dagar före valdagen motsvarar det som redan anges i 30a § i kommunallagen rörande rådgivande folkomröstningar. Bestämmelsen motsvarar även det som anges för upprättande av rösträttsregistret i statliga val.</p>

	<p>certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009).</p> <p>Hemkommun, åländsk hembygdsrätt och i vilket val en person har rösträtt anges på ett av följande sätt:</p> <p>1) om personen har åländsk hembygdsrätt och har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i båda valen,</p> <p>2) om personen har åländsk hembygdsrätt men inte har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i lagtingsvalet; i det fallet antecknas i stället den senaste hemkommunen på Åland eller den senaste folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun och det röstningsområde personen senast tillhört, eller</p> <p>3) om personen saknar åländsk hembygdsrätt men har sin hemkommun på Åland och har rösträtt i kommunalvalet enligt landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt antecknas personens hemkommun, från vilken tidpunkt han eller hon utan avbrott har haft en kommun på Åland som sin hemkommun och personens medborgarskap, om han eller hon inte är finsk medborgare.</p>	<p>10) (2022/85) om en spärrmarkering har gjorts med stöd av 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009).</p> <p>Hemkommun, åländsk hembygdsrätt och i vilket val en person har rösträtt anges på ett av följande sätt:</p> <p>1) om personen har åländsk hembygdsrätt och har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i båda valen,</p> <p>2) om personen har åländsk hembygdsrätt men inte har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i lagtingsvalet; i det fallet antecknas i stället den senaste hemkommunen på Åland eller den senaste folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun och det röstningsområde personen senast tillhört, eller</p> <p>3) om personen saknar åländsk hembygdsrätt men har sin hemkommun på Åland och har rösträtt i kommunalvalet enligt landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt antecknas personens hemkommun, från vilken tidpunkt han eller hon utan avbrott har haft en kommun på Åland som sin hemkommun och personens medborgarskap, om han eller hon inte är finsk medborgare.</p>	
20	<p>Landskapsregeringen ska i god tid före ett val informera personer som har rösträtt i kommunalvalet, men som inte har åländsk hembygdsrätt, om de bestämmelser som gäller för utövande av rösträtten och rätten att kandidera.</p>	<p>Landskapsregeringen ska i god tid före ett val informera personer som har rösträtt i kommunalvalet, men som inte har åländsk hembygdsrätt, om de bestämmelser som gäller för utövande av rösträtten och rätten att</p>	<p>Landskapsregeringens skyldigheter enligt bestämmelsen föreslås förtydligas. Landskapsregeringen har redan vid tidigare val</p>

		<p>kandidera. Informationen ska publiceras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla.</p>	<p>publicerat informationen på den elektroniska anslagstavlan.</p>
<p>21</p>	<p>Uppgifterna i rösträtsregistret, med undantag för personbeteckningarna, finns tillgängliga för granskning hos eller lämnas ut avgiftsfritt per telefon från valregistermyndigheten under tjänstetid från och med den torsdag som infaller den 38 dagen före valdagen. Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna ska finnas tillgängliga för granskning också på andra ställen under samma tid.</p> <p>Valregistermyndigheten kan ge utdrag ur rösträtsregistret. Personbeteckning anges enbart i utdrag som ges till den som utdraget gäller eller till en valmyndighet enligt denna lag, om utdraget ges till någon annan ska personbeteckningen utelämnas. Utdraget ges avgiftsfritt till den som utdraget gäller och till valmyndigheten.</p> <p>Landskapsregeringen ska informera om hur man får uppgifter ur rösträtsregistret och om hur man gör ett rättelseyrkande. Av informationen ska också framgå att rättelseyrkanden behandlas av centralnämnden för lagtingsval.</p> <p>I de fall där utlämnandet av personuppgifter är begränsat med en spärrmarkering enligt 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, är endast uppgifterna om fullständigt namn och datum för införande i rösträtsregistret tillgängliga för granskning.</p>	<p>Uppgifterna i rösträtsregistret, med undantag för personbeteckningarna, finns tillgängliga för granskning hos eller lämnas ut avgiftsfritt per telefon från valregistermyndigheten under tjänstetid från och med den torsdag som infaller den 45 dagen före valdagen. Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna ska finnas tillgängliga för granskning också på andra ställen under samma tid.</p> <p>Valregistermyndigheten kan ge utdrag ur rösträtsregistret. Personbeteckning anges enbart i utdrag som ges till den som utdraget gäller eller till en valmyndighet enligt denna lag, om utdraget ges till någon annan ska personbeteckningen utelämnas. Utdraget ges avgiftsfritt till den som utdraget gäller och till valmyndigheten.</p> <p>Landskapsregeringen ska informera om hur man får uppgifter ur rösträtsregistret och om hur man gör ett rättelseyrkande. Av informationen ska också framgå att rättelseyrkanden behandlas av centralnämnden för lagtingsval.</p> <p>I de fall där utlämnandet av personuppgifter är begränsat med en spärrmarkering enligt 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, är endast uppgifterna om fullständigt namn och datum för införande i rösträtsregistret tillgängliga för granskning.</p>	<p>Följdändring i samband med den föreslagna ändringen i 17 §.</p>

<p>24</p>	<p>Om centralnämnden för lagtingsval anser att någon utan laglig grund har utelämnats ur rösträttsregistret eller tagits in i det eller att en anteckning i rösträttsregistret är oriktig, har centralnämnden rätt att på eget initiativ fatta beslut om korrigerings av registret genom att personen fogas till rösträttsregistret, anteckna att personen saknar rösträtt eller rätta den oriktiga anteckningen.</p> <p>Ett beslut om anteckning i rösträttsregistret om att någon saknar rösträtt ska vara skriftligt och delges personen i fråga genom bevislig delgivning. Om personen i fråga har dött eller dödförklarats efter att rösträttsregistret upprättades behöver inget skriftligt beslut fattas.</p> <p>När någon fogas till rösträttsregistret ska ett röstkort utan dröjsmål sändas till honom eller henne.</p> <p>Vid rättelse av en oriktig anteckning som gäller en person som är införd i rösträttsregistret ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om rättelsen, om detta inte är uppenbart onödigt.</p>	<p>Om centralnämnden för lagtingsval anser att någon utan laglig grund har utelämnats ur rösträttsregistret eller tagits in i det eller att en anteckning i rösträttsregistret är oriktig, har centralnämnden rätt att på eget initiativ fatta beslut om korrigerings av registret genom att personen fogas till rösträttsregistret, anteckna att personen saknar rösträtt eller rätta den oriktiga anteckningen.</p> <p>Ett beslut om anteckning i rösträttsregistret om att någon saknar rösträtt ska vara skriftligt och delges personen i fråga genom bevislig delgivning. Om personen i fråga har dött eller dödförklarats efter att rösträttsregistret upprättades behöver inget skriftligt beslut fattas.</p> <p>När någon fogas till rösträttsregistret ska ett röstkort utan dröjsmål sändas till honom eller henne.</p> <p>Vid rättelse av en oriktig anteckning som gäller en person som är införd i rösträttsregistret ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om rättelsen, om detta inte är uppenbart onödigt.</p> <p>Landskapsregeringen ska senast den 20 dagen före valdagen meddela centralnämnden för lagtingsval om samtliga personer över 18 år som beviljats hembygdsrätt under perioden mellan den 41 dagen före valdagen fram till och med den 20 dagen före valdagen.</p>	<p>Praxis har varit att landskapsregeringen underrättat centralnämnden för lagtingsval om personer som erhållit hembygdsrätt under perioden mellan att rösträttsregistret upprättas fram till sista dagen för inlämnande av rättelseyrkanden som anges i 22 § 1 mom. Detta har möjliggjort att centralnämnden har kunnat använda sig av möjligheten till själv rättelse i stället för att dessa personer ska lämna in ett rättelseyrkande.</p> <p>Skyldigheten för landskapsregeringen att meddela centralnämnden för lagtingsval om personer som erhållit hembygdsrätt under den ovannämnda perioden föreslås fogas till lagen.</p>
<p>30</p>	<p>Efter avslutad förtidsröstning ansvarar landskapsregeringen för att vallängder skrivs ut ur rösträttsregistret från och med den onsdag som infaller den fjärde dagen före valdagen klockan 19.</p>	<p>Efter avslutad förtidsröstning ansvarar landskapsregeringen för att vallängder skrivs ut ur rösträttsregistret från och med den</p>	<p>Redan i dagsläget har anteckning om spärrmarkering funnits med på vallängderna enligt den allmänna bestämmelsen i 2</p>

<p>Vallängderna skrivs ut röstningsområdesvis. De innehåller rubriker med uppgift om kommun och röstningsområde. I vallängderna upptas samtliga i rösträttsregistret införda personer i alfabetisk ordning, om inte landskapsregeringen har bestämt att de ska upptas på något annat sätt. För varje person anges fullständigt namn, personbeteckning och de anteckningar som gjorts om honom eller henne i rösträttsregistret.</p> <p>Landskapsregeringen ansvarar för att vallängderna skickas till de kommunala centralvalnämnderna i god tid före valdagen. Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna i vallängderna skickas till centralvalnämnderna i maskinläsbar form.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden ansvarar för att vallängderna står till valnämndernas förfogande innan valförrättningen börjar på valdagen.</p> <p>Vallängderna är inte offentliga förrän valförrättningen har avslutats.</p> <p>Om rösträttsregistret inte är i bruk under förtidsröstningstiden ska vallängderna med avvikelse från 1 mom. skrivas ut ur rösträttsregistret genast efter att registret vunnit laga kraft.</p> <p>Vallängderna ska sedan av landskapsregeringen utan dröjsmål sändas till de kommunala centralvalnämnderna.</p>	<p>onsdag som infaller den fjärde dagen före valdagen klockan 19.</p> <p>Vallängderna skrivs ut röstningsområdesvis. De innehåller rubriker med uppgift om kommun och röstningsområde. I vallängderna upptas samtliga i rösträttsregistret införda personer i alfabetisk ordning, om inte landskapsregeringen har bestämt att de ska upptas på något annat sätt. För varje person anges fullständigt namn, personbeteckning och de anteckningar som gjorts om honom eller henne i rösträttsregistret. Om det i rösträttsregistret för en person har antecknats en sådan uppgift om spärrmarkering som avses i 17 § 2 mom. 10 punkten eller 18 § 1 mom. 5 punkten, ska en anteckning om detta skrivas ut även på vallängden.</p> <p>Landskapsregeringen ansvarar för att vallängderna skickas till de kommunala centralvalnämnderna i god tid före valdagen.</p> <p>Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna i vallängderna skickas till centralvalnämnderna i maskinläsbar form.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden ansvarar för att vallängderna står till valnämndernas förfogande innan valförrättningen börjar på valdagen.</p> <p>Vallängderna är inte offentliga förrän valförrättningen har avslutats. De uppgifter i vallängden som gäller personer för vilka det enligt 2 mom. har skrivits ut en anteckning om spärrmarkering är dock inte offentliga.</p> <p>Om rösträttsregistret inte är i bruk under förtidsröstningstiden ska</p>	<p>mom. Det finns dock anledning att särskilt specificera att spärrmarkeringen ska skrivas ut så att den kan beaktas av valmyndigheterna i deras myndighetsutövning. Syftet med spärrmarkeringen i vallängden är att se till att utomstående inte ur vallängden får reda på var en person som omfattas av en spärrmarkering bor, d.v.s. att han eller hon hör till ett visst röstningsområde i en specifik kommun.</p> <p>Redan i dagsläget har även uppgifterna om personer som har en spärrmarkering betraktats som sekretessbelagda i enlighet med 21 § 4 och 21 punkterna i offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Detta har även framgått av landskapsregeringens valansvisningar. Det finns dock anledning att i vallagen ta in en specifik sekretessbestämmelse rörande personer med spärrmarkering för att tydliggöra detta.</p>
---	--	---

		vallängderna med avvikelse från 1 mom. skrivs ut ur rösträttsregistret genast efter att registret vunnit laga kraft. Vallängderna ska sedan av landskapsregeringen utan dröjsmål sändas till de kommunala centralvalnämnderna.	
34	<p>En förening som ställer upp kandidater i val ska utse ett valombud och en ersättare för valombudet. Valombudet och ersättaren utses antingen direkt av medlemmarna vid ett möte eller enligt föreningens stadgar. De rättigheter och skyldigheter som enligt denna lag gäller för valombudet gäller också för valombudets ersättare.</p> <p>En medlem eller en ersättare i en centralnämnd får inte vara valombud.</p> <p>Valombudet för en valmansförening ska vara medlem av föreningen och får inte vara kandidat i samma val.</p> <p>Valombudet för en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening eller en lokal förening får vara kandidat i samma val.</p>	<p>En förening som ställer upp kandidater i val ska utse ett valombud och en ersättare för valombudet. Valombudet får inte vara valombud för fler än en förening i samma val. Ett valombud måste ha fyllt 18 år när kandidatanmälan lämnas in. De rättigheter och skyldigheter som enligt denna lag gäller för valombudet gäller också för valombudets ersättare.</p> <p>En medlem eller en ersättare i en centralnämnd får inte vara valombud.</p> <p>Valombudet för en valmansförening ska vara medlem av föreningen och får inte vara kandidat i samma val.</p> <p>Valombudet för en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening eller en lokal förening får vara kandidat i samma val.</p>	<p>Regleringen rörande valombud har gällande vissa aspekter varit oklar vilket lett till olika tolkningar genom åren. Det är viktigt att lagstiftningen i allmänhet men vallagstiftningen i synnerhet är entydig. Därför föreslås det förtydligas att ett valombud inte får vara valombud för fler än en förening i samma val. Det finns dock inte några hinder för att ett valombud samtidigt kan fungera som valombud både i lagtingsval och kommunalval samt i ett eller flera kommunalval. Ytterligare föreslås det förtydligas att det enda kravet för att vara valombud är 18 års ålder. Det krävs inte att valombudet är röstberättigad i det aktuella valet.</p> <p>För att minska administrationen rörande kandidatnomineringen föreslås bestämmelsen om hur valombudet ska utses upphävas. I stället ska det stå föreningarna fritt att välja hur ombudet och ersättaren utses. Valombudet och dess ersättare, inklusive deras kontaktuppgifter, ska meddelas till berörd valmyndighet enligt vad som bestäms i 41 §.</p>

<p>39</p>	<p>En kandidatlista ska tydligt uppta kandidaternas namn, samt uppgift om deras titel, yrke eller syssla, angiven med högst två uttryck. Vid sidan av eller i stället för en kandidats förnamn får användas ett allmänt känt tilltalsnamn eller förkortat förnamn. I en lista som gäller lagtingsval anges kandidaternas hemkommun. I en lista som gäller kommunalval kan kandidaternas adress, hemby eller annan i kommunen allmänt känd geografisk bestämning anges.</p> <p>En kandidatlista får inte uppta andra än i denna paragraf nämnda uppgifter såvida de inte är nödvändiga för att klarlägga kandidaternas identitet.</p> <p>Kandidaterna ska ställas upp i den ordning som de avses ha i sammanställningen av kandidatlistor.</p> <p>Till kandidatlistan ska fogas de föreslagna kandidaternas skriftliga medgivanden att ställa upp som kandidat, uppgifter om deras personbeteckningar samt deras försäkran att de inte samtyckt till att bli uppställda som kandidater på någon annan kandidatlista i samma val. Kandidaternas namn ska i medgivandet ha samma form som i kandidatlistan.</p>	<p>En kandidatlista ska tydligt uppta kandidaternas namn, samt uppgift om deras titel, yrke eller syssla, angiven med högst två uttryck. Vid sidan av eller i stället för en kandidats förnamn får användas ett allmänt känt tilltalsnamn eller förkortat förnamn. I en lista som gäller lagtingsval anges kandidaternas hemkommun. I en lista som gäller kommunalval kan kandidaternas adress, hemby eller annan i kommunen allmänt känd geografisk bestämning anges.</p> <p>En kandidatlista får inte uppta andra än i denna paragraf nämnda uppgifter såvida de inte är nödvändiga för att klarlägga kandidaternas identitet.</p> <p>Kandidaterna ska ställas upp i den ordning som de avses ha i sammanställningen av kandidatlistor.</p> <p>Till kandidatlistan ska fogas de föreslagna kandidaternas skriftliga medgivanden att ställa upp som kandidat, uppgifter om deras personbeteckningar samt deras försäkran att de inte samtyckt till att bli uppställda som kandidater på någon annan kandidatlista i samma val. Kandidaternas namn ska i medgivandet ha samma form som i kandidatlistan.</p> <p>Ett sådant medgivande som avses i 4 mom. får undertecknas elektroniskt på ett sådant sätt att handlingens autenticitet och integritet kan säkerställas.</p>	<p>I dagsläget har skriftliga medgivanden lämnats in via ett formulär som fastställts av landskapsregeringen i enlighet med 121 § vallagen. I framtiden kan det vara aktuellt att lämna in skriftliga medgivanden elektroniskt. Därför föreslås en motsvarande bestämmelse som i 38 § 4 mom. i förvaltningslagen för Åland. Även om bestämmelsen möjliggör att ett medgivande undertecknas elektroniskt behöver landskapsregeringen fastställa ett elektroniskt formulär för detta i enlighet med 121 § vallagen. Om landskapsregeringen inte fastställer ett elektroniskt formulär är det inte möjligt att underteckna medgivandet elektroniskt.</p>
<p>41</p>	<p>En kandidatanmälan och en anmälan om överenskommelse om valförbund ska lämnas in senast klockan 16 den måndag som infaller den 34 dagen före valdagen. Anmälan ska innehålla valombudets försäkran att kandidaterna</p>	<p>En kandidatanmälan och en anmälan om överenskommelse om valförbund ska lämnas in senast klockan 16 den måndag som infaller den 41 dagen före valdagen. Anmälan ska innehålla valombudets</p>	<p>Tidigareläggande av kandidatnomineringen enligt vad som tidigare framförts i kapitel 2.1.2.</p>

	<p>är valbara och handlingarna ska vara undertecknade av valombudet. I handlingarna ska valombudets kontaktuppgifter uppges.</p> <p>Handlingar som gäller lagtingsval ska lämnas in till centralnämnden för lagtingsval och handlingar som gäller kommunalval ska lämnas in till den kommunala centralvalnämnden i respektive kommun.</p>	<p>försäkran att kandidaterna är valbara och handlingarna ska vara undertecknade av valombudet. I handlingarna ska valombudets kontaktuppgifter uppges.</p> <p>Handlingar som gäller lagtingsval ska lämnas in till centralnämnden för lagtingsval och handlingar som gäller kommunalval ska lämnas in till den kommunala centralvalnämnden i respektive kommun.</p>	
42	<p>En etablerad politisk eller en etablerad kommunal politisk förening ska till kandidatanmälan bifoga ett protokollsutdrag från det organ som fattade beslut i ärendet.</p> <p>Protokollsutdraget ska innehålla uppgifter om kandidatlistorna, valombudet och valombudets ersättare.</p> <p>Till anmälan ska bifogas ett utdrag ur föreningsregistret där föreningens registrerade namn och dess namntecknare framgår.</p> <p>En lokal förening ska till kandidatanmälan bifoga ett protokollsutdrag från mötet där beslut fattades om att ställa upp kandidater.</p> <p>Protokollsutdraget ska innehålla uppgifter om valombudet och en fullmakt för ombudet att anmäla föreningens kandidatlista under den etablerade politiska föreningens namn.</p> <p>Till anmälan ska även bifogas den etablerade politiska föreningens meddelande om rätt för den lokala föreningen att ställa upp kandidater i kommunalvalet i den etablerade politiska föreningens namn. Den lokala föreningen ska uppge namn och kontaktuppgifter för föreningens valombud och valombudets ersättare samt bifoga fullmakterna för dem.</p>	<p>En etablerad politisk eller en etablerad kommunal politisk förening ska till kandidatanmälan bifoga ett utdrag ur föreningsregistret där föreningens namn och dess namntecknare framgår.</p> <p>En lokal förening ska till kandidatanmälan bifoga ett protokollsutdrag från mötet där beslut fattades om att ställa upp kandidater. Protokollsutdraget ska innehålla uppgifter om valombudet och en fullmakt för ombudet att anmäla föreningens kandidatlista under den etablerade politiska föreningens namn. Till anmälan ska även bifogas den etablerade politiska föreningens meddelande om rätt för den lokala föreningen att ställa upp kandidater i kommunalvalet i den etablerade politiska föreningens namn. Den lokala föreningen ska uppge namn och kontaktuppgifter för föreningens valombud och valombudets ersättare samt bifoga fullmakterna för dem.</p>	<p>Den myndighet som behandlar kandidatsökningar föreslås inte ha en skyldighet att kontrollera hur beslutsfattandet internt inom de etablerade politiska eller etablerade kommunal politiska föreningarna har verkställts. Detta föreslås förtydligas i lagens 45 §.</p> <p>I 43 § stadgas att föreningslagens (FFS 503/1989) bestämmelser om ogiltighet och klander inte tillämpas på beslut som föreningarna fattar rörande kandidatnominering. Det finns därför inte någon anledning för valmyndigheterna att begära in handlingar som styrker hur beslutsfattandet verkställts då det endast bidrar till ökad administrativ börda. Ett motsvarande förfarande tillämpas i statliga val (jämför även med RP 48/1998 rd, s. 31).</p> <p>En förutsättning för att anses vara en etablerad politisk förening är dock att föreningen är en registrerad</p>

			<p>förening varför handling om detta ska bifogas.</p> <p>När det gäller handlingar som ska bifogas till en lokal förenings kandidatanmälan föreslås dessa bestämmelser kvarstå eftersom dessa inte är registrerade föreningar.</p>
45	<p>Vid det sammanträde som centralnämnderna håller den tisdag som infaller den 33 dagen före valdagen behandlas kandidatanmälningar och anmälningar om överenskommelse om valförbund och övriga handlingar som har lämnats in.</p> <p>En anmälan som inte inkommit inom utsatt tid ska avisas. Om en person som har ställts upp på en kandidatlista har avlidit eller inte är valbar ska centralnämnden stryka kandidatens namn från listan. Om någon skriftligen har samtyckt till att vara uppställd på flera kandidatlistor ska centralnämnden stryka kandidatens namn från samtliga listor. Kan en anmälan av någon annan orsak inte godkännas ska detta genast meddelas valombudet.</p> <p>Anmälningar som har lämnats in inom utsatt tid och mot vilka centralnämnden inte har någon anmärkning, ska godkännas.</p> <p>Vid sammanträdet bestäms kandidatlistornas och valförbundens inbördes ordning genom lottdragning.</p>	<p>Vid det sammanträde som centralnämnderna håller den tisdag som infaller den 40 dagen före valdagen behandlas kandidatanmälningar och anmälningar om överenskommelse om valförbund och övriga handlingar som har lämnats in.</p> <p>En anmälan som inte inkommit inom utsatt tid ska avisas. Om någon skriftligen har samtyckt till att vara uppställd på flera kandidatlistor ska centralnämnden stryka kandidatens namn från samtliga listor. Om en person som har ställts upp på kandidatlistan inte är valbar eller om anmälan av någon annan orsak inte kan godkännas ska detta genast meddelas valombudet som har möjlighet till rättelse eller komplettering enligt 46 §.</p> <p>Anmälningar som har lämnats in inom utsatt tid och mot vilka centralnämnden inte har någon anmärkning, ska godkännas. Det förekommer inte på centralnämnden att granska hur förfarandet för uppställandet av kandidater har verkställts inom en etablerad politisk förening eller en etablerad kommunal politisk förening.</p> <p>Vid sammanträdet bestäms kandidatlistornas och valförbundens</p>	<p>Tidigareläggande av kandidatnomineringen och förtydligande av uppfyllandet av valbarheten enligt vad som tidigare framförts i kapitel 2.1.2 samt 2.1.3.</p> <p>För motivering till den föreslagna ändringen i 3 mom. se vad som framförts rörande 42 §.</p>

		inbördes ordning genom lottdragning.	
46	<p>Om ett valombud har meddelats att en anmälan inte kan godkännas har valombudet rätt att senast den fredag som infaller den 30 dagen före valdagen klockan 16 komplettera anmälan, att rätta de inlämnade handlingarna samt att rätta uppgifter om en kandidat i kandidatlistan.</p> <p>Om inte ett tillräckligt antal röstberättigade har undertecknat en valmansförenings stiftelseurkund, får en komplettering göras endast i det fall antalet har minskat till följd av att centralnämnden har strukit personer som har anslutit sig till två eller flera valmansföreningar för samma val.</p>	<p>Om ett valombud har meddelats att en anmälan inte kan godkännas har valombudet rätt att senast den fredag som infaller den 37 dagen före valdagen klockan 16 komplettera anmälan, att rätta de inlämnade handlingarna, att rätta uppgifter om en kandidat i kandidatlistan samt att återta kandidatanmälan i sin helhet eller för en enskild person på kandidatlistan. Det krävs ett skriftligt medgivande av en enskild person för att denna ska kunna återta sin kandidatur.</p> <p>Om inte ett tillräckligt antal röstberättigade har undertecknat en valmansförenings stiftelseurkund, får en komplettering göras endast i det fall antalet har minskat till följd av att centralnämnden har strukit personer som har anslutit sig till två eller flera valmansföreningar för samma val.</p>	Tidigareläggande av kandidatnomineringen och förtydligande av uppfyllandet av valbarheten enligt vad som tidigare framförts i kapitel 2.1.2 samt 2.1.3.
47	<p>Vid det sammanträde som hålls den 30 dagen före valdagen avgör centralnämnderna de rättelser och kompletteringar som har gjorts med anledning av anmärkningar mot kandidatanmälningarna eller mot anmälningarna om överenskommelse om valförbund.</p> <p>Vid sammanträdet gör centralnämnderna en preliminär sammanställning av kandidatlistorna, i vilken kandidaterna förses med löpande ordningsnummer i den ordning som anges i kandidatlistan och efter lottdragningen. Sammanställningen för lagtingsvalet börjar med nummer 2 och sammanställningen för kommunalvalet med nummer 502.</p> <p>I sammanställningen sammanförs de kandidatlistor som hör till samma</p>	<p>Vid det sammanträde som hålls den 37 dagen före valdagen avgör centralnämnderna de rättelser och kompletteringar som har gjorts med anledning av anmärkningar mot kandidatanmälningarna eller mot anmälningarna om överenskommelse om valförbund.</p> <p>Om en godtagbar rättelse eller komplettering inte ingivits inom utsatt tid om en person som är uppställd på kandidatlistans valbarhet ska personen inte tas med i sammanställningen över kandidatlistorna.</p> <p>Vid sammanträdet gör centralnämnderna en preliminär sammanställning av kandidatlistorna, i vilken kandidaterna förses med löpande ordningsnummer i den ordning som anges i kandidatlistan</p>	Tidigareläggande av kandidatnomineringen och förtydligande av uppfyllandet av valbarheten enligt vad som tidigare framförts i kapitel 2.1.2 samt 2.1.3.

	<p>valförbund. Kandidatlistorna och valförbunden ska tydligt avskiljas från varandra så att det framgår vilka kandidatlistor som hör till respektive valförbund.</p> <p>För de kandidatlistor som hör till samma valförbund och för kandidatlistor utanför valförbund anges den beteckning som föreslagits. Om en centralnämnd inte godkänner en sådan beteckning, eller om inget förslag till beteckning har meddelats, ska nämnden bestämma en bokstavs-beteckning. En sådan bokstavs-beteckning ska endast ange valförbundets eller kandidatlistans ordning i sammanställningen.</p>	<p>och efter lottdragningen. Sammanställningen för lagtingsvalet börjar med nummer 2 och sammanställningen för kommunalvalet med nummer 502.</p> <p>I sammanställningen sammanförs de kandidatlistor som hör till samma valförbund. Kandidatlistorna och valförbunden ska tydligt avskiljas från varandra så att det framgår vilka kandidatlistor som hör till respektive valförbund.</p> <p>För de kandidatlistor som hör till samma valförbund och för kandidatlistor utanför valförbund anges den beteckning som föreslagits. Om en centralnämnd inte godkänner en sådan beteckning, eller om inget förslag till beteckning har meddelats, ska nämnden bestämma en bokstavs-beteckning. En sådan bokstavs-beteckning ska endast ange valförbundets eller kandidatlistans ordning i sammanställningen.</p>	
48	<p>Vid det sammanträde som hålls den 27 dagen före valdagen ska centralnämnderna vid behov rätta den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna. Om en kandidat har avlidit eller inte är valbar ska kandidatens namn strykas från kandidatlistan. Härfter fastställs sammanställningen av kandidatlistorna slutligt.</p> <p>Sammanställningen av kandidatlistor för lagtingsvalet ska offentliggöras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. Sammanställningarna för lagtingsvalet och för respektive kommun ska offentliggöras på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga.</p>	<p>Vid det sammanträde som hålls den 34 dagen före valdagen ska centralnämnderna vid behov rätta den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna. Om en kandidat har avlidit eller inte är valbar ska kandidatens namn strykas från kandidatlistan. Härfter fastställs sammanställningen av kandidatlistorna slutligt.</p> <p>Sammanställningen av kandidatlistor för lagtingsvalet ska offentliggöras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning.</p> <p>Sammanställningen för kommunalvalet i respektive kommun ska offentliggöras på det</p>	<p>Tidigareläggande av kandidatnomineringen enligt vad som tidigare framförts i kapitel 2.1.2.</p> <p>Utöver detta föreslås en ändring i 2 mom. som innebär att respektive kommun endast ska offentliggöra kandidatlistan i den egna kommunens kommunalval. Det här innebär att skyldigheten att offentliggöra kandidatlistan för lagtingsval upphävs. Bestämmelsen anses inte längre nödvändig då väljarna kan ta del av sammanställningen för lagtingsvalet på många andra sätt.</p>

		sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga.	Sammanställningen finns även vid samtliga förtidsröstningsställen och vallokaler.
48a	Ny paragraf.	<p>Landskapsregeringen ska upprätta ett register i vilket införs alla kandidater som vid valet i fråga tagits upp i sammanställningarna av kandidatlistorna.</p> <p>Landskapsregeringen är personuppgiftsansvarig för registret.</p> <p>Landskapsregeringen kan begära in de uppgifter som behövs för upprättandet av registret av de kommunala centralvalnämnderna. Landskapsregeringen kan även bestämma att de kommunala centralvalnämnderna ska föra in uppgifterna direkt i registret.</p> <p>I registret ska de uppgifter föras in som finns i sammanställningen av kandidatlistorna, kandidaternas ålder på valdagen samt personbeteckning.</p> <p>Var och en har rätt att få information om de uppgifter som har förts in i registret i enlighet med offentlighets- och dataskyddslagstiftningen.</p> <p>Samtliga uppgifter i registret kan lämnas ut för journalistiska, vetenskapliga och historiska ändamål samt arkivändamål av allmänt intresse.</p> <p>Landskapsregeringen kan publicera offentliga uppgifter ur registret på en webbplats med beaktande av offentlighets- och dataskyddslagstiftningen.</p>	<p>Se kap 2.1.4.</p> <p>Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen har medfört nya möjligheter att ge allmänheten tillgång till uppgifter som lagras hos myndigheterna. I framtiden är det möjligt att landskapsregeringen vill göra vissa av uppgifterna i registret tillgängliga på en webbplats. Grundlagens skydd för personuppgifter och privatlivet har tolkats så att endast personuppgifter som är nödvändiga med tanke på tillgången till information publiceras i handlingar som blir offentliga på webben.¹⁰ Grundlagens skydd för privatlivet och personuppgifter har tillämpats så att omfattande webbaserade personregister inte får vara sökbara på stora grupper utan till exempel bara genom enskild sökning.¹¹ Om landskapsregeringen inför en elektronisk tjänst där allmänheten har tillgång de offentliga uppgifter som finns i registret får tjänsten inte möjliggöra sökning på stora grupper personuppgifter.</p> <p>I 4 mom. förtydligas även att samtliga uppgifter i</p>

¹⁰ GrUU 63/2014.

¹¹ Se t.ex. GrUU 46/2016 rd.

			registret, även t.ex. personbeteckningen, kan lämnas ut för journalistiska, vetenskapliga och historiska ändamål samt arkivändamål av allmänt intresse. Detta är grundläggande då registret innehåller uppgifter om kandidater i allmänna val. Databehandling i förhållande till yttrande- och informationsfriheten behandlas bland annat i dataskyddsförordningens 85 artikel samt i skäl 153.
60	<p>Vid förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe och per brev ska valsedel samt valkuvert, följbrev och ytterkuvert användas. Följbrev och ytterkuvert som används vid röstning på ett förtidsröstningsställe ska skilja sig från dem som används vid förtidsröstning per brev.</p> <p>Landskapsregeringen ska senast den 34 dagen före valdagen skicka valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar till de kommunala centralvalnämnderna. Centralvalnämnderna ska vidarebefordra valsedlarna och de övriga förtidsröstningshandlingarna till valförrättarna och valbestyrelsen i kommunen.</p> <p>Landskapsregeringen ska se till att valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar finns tillgängliga vid de vid de allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland under den tid förtidsröstningen där pågår.</p>	<p>Vid förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe och per brev ska valsedel samt valkuvert, följbrev och ytterkuvert användas. Följbrev och ytterkuvert som används vid röstning på ett förtidsröstningsställe ska skilja sig från dem som används vid förtidsröstning per brev.</p> <p>Landskapsregeringen ska i god tid inför att förtidsröstningen inleds skicka valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar till de kommunala centralvalnämnderna. Centralvalnämnderna ska vidarebefordra valsedlarna och de övriga förtidsröstningshandlingarna till valförrättarna och valbestyrelsen i kommunen.</p> <p>Landskapsregeringen ska se till att valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar finns tillgängliga vid de vid de allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland under den tid förtidsröstningen där pågår.</p>	<p>Efter att ansvaret för att distribuera brevröstningshandlingarna överförts till landskapsregeringen finns det inget behov av att förtidsröstningshandlingarna skickas till kommunerna senast den 34 dagen före valdagen.</p> <p>Det är i stället mer ändamålsenligt att landskapsregeringen distribuerar valdagshandlingar, förtidsröstningshandlingar och kandidatlistor till de kommunala centralvalnämnderna genom en leverans. Leveransen ska genomföras i god tid inför att förtidsröstningen inleds.</p>
68	<p>Ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning alla dagar utom söndagar om inte kommunstyrelsen av särskilda skäl bestämmer något annat. Förtidsröstning sker under de tider</p>	<p>Ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning alla dagar utom söndagar om inte kommunstyrelsen av särskilda skäl bestämmer något</p>	Se kapitel 2.1.1.

	<p>kommunstyrelsen bestämmer.</p> <p>Öppettiderna får inte infalla vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 och inte heller lördagar före klockan 9 eller efter klockan 18.</p> <p>Ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning under de dagar och på de tider landskapsregeringen bestämmer genom landskapsförordning.</p> <p>Förtidsröstning i en inrättning ska under förtidsröstningstiden anordnas under en eller högst två dagar på de tider som valbestyrelsen bestämmer.</p> <p>Valförrättarna och valbestyrelsen ska se till att information om öppettiderna och om förfarandet vid förtidsröstningen finns på en väl synlig plats på förtidsröstningsstället.</p>	<p>annat. Förtidsröstning sker under de tider kommunstyrelsen bestämmer. Öppettiderna får inte infalla vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 och inte heller lördagar före klockan 9 eller efter klockan 18. Ett allmänt förtidsröstningsställe ska hålla öppet för röstning mellan klockan 18 och 20 under minst en vardagskväll under förtidsröstningstiden.</p> <p>Ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning under de dagar och på de tider landskapsregeringen bestämmer genom landskapsförordning.</p> <p>Förtidsröstning i en inrättning ska under förtidsröstningstiden anordnas under en eller högst två dagar på de tider som valbestyrelsen bestämmer.</p> <p>Valförrättarna och valbestyrelsen ska se till att information om öppettiderna och om förfarandet vid förtidsröstningen finns på en väl synlig plats på förtidsröstningsstället.</p>	
74	<p>Den som har för avsikt att förtidsrösta per brev ska skriftligen beställa brevröstningshandlingar hos landskapsregeringen. Beställningen ska göras personligen på en särskild blankett eller på något annat sätt som säkert fastställer beställarens identitet. Handlingarna kan beställas tidigast tre månader före valdagen men beställningen ska ha kommit in till landskapsregeringen senast den femte dagen före valdagen. Väljaren ansvarar själv för att beställningen sker i tillräckligt god tid för att de brevröstningshandlingar som sänds tillbaka kommer till den kommunala</p>	<p>Den som har för avsikt att förtidsrösta per brev ska skriftligen beställa brevröstningshandlingar hos landskapsregeringen. Beställningen ska göras personligen på en särskild blankett eller på något annat sätt som säkert fastställer beställarens identitet. Handlingarna kan beställas tidigast tre månader före valdagen men beställningen ska ha kommit in till landskapsregeringen senast den femte dagen före valdagen. Väljaren ansvarar själv för att beställningen sker i tillräckligt god tid för att de brevröstningshandlingar som sänds tillbaka kommer till den kommunala</p>	<p>Lagen ger väljare som är bosatta på Åland möjlighet att på särskild begäran få brevröstningshandlingarna levererade och hämtade direkt från väljaren. Detta ska delvis ses som en motsvarighet till rikets hemmaröstning. Väljare som är i behov av den här möjligheten kan i vissa fall även ha svårigheter med att lämna in en skriftlig blankett för beställning av brevröstningshandlingar eller att fylla i ett e-formulär. Dessa väljare föreslås därför</p>

	centralvalnämnden inom den tid som anges i 76 §.	centralvalnämnden inom den tid som anges i 76 §. En beställning som avses i 75 § 2 mom. kan även göras per telefon. Beställarens identitet ska då fastställas i samband med att handlingarna levereras.	ha möjlighet att beställa brevröstningshandlingar även per telefon. Eftersom landskapsregeringen eller den kommunala centralvalnämnden ska leverera handlingarna direkt till väljaren finns det möjlighet att fastställa beställarens identitet i samband med leveransen.
75	<p>Landskapsregeringen ska utan dröjsmål sända brevröstningshandlingarna tillsammans med anvisningar till den adress som beställaren har uppgivit. Om sammanställningarna av kandidatlistor för de aktuella valen har fastställts ska de bifogas.</p> <p>Om en väljare som beställt brevröstningshandlingar har en adress i en åländsk kommun, ska landskapsregeringen på särskild begäran ombesörja att brevröstningshandlingarna förs direkt till väljaren samt att handlingarna avhämtas.</p> <p>Landskapsregeringen gör upp en förteckning över väljare till vilka brevröstningshandlingar sänds och den kommunala centralvalnämnden gör upp en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. Centralvalnämnden kan delegera denna uppgift till en av nämnden utsedd person. Förteckningarna är inte offentliga förrän röstningen har avslutats på valdagen.</p>	<p>Landskapsregeringen ska utan dröjsmål sända brevröstningshandlingarna tillsammans med anvisningar till den adress som beställaren har uppgivit. Om sammanställningarna av kandidatlistor för de aktuella valen har fastställts ska de bifogas.</p> <p>Om en väljare som beställt brevröstningshandlingar har en adress i en åländsk kommun, ska landskapsregeringen på särskild begäran ombesörja att brevröstningshandlingarna förs direkt till väljaren samt att handlingarna avhämtas. Om ett avbrott i kommunikationerna eller något annat oöverstigligt hinder finns ska landskapsregeringen meddela väljaren att handlingarna inte kan föras direkt till väljaren. Landskapsregeringen kan begära handräckning av den kommunala centralvalnämnden i den aktuella kommunen för att leverera samt hämta handlingarna från väljaren.</p> <p>Landskapsregeringen gör upp en förteckning över väljare till vilka brevröstningshandlingar sänds och den kommunala centralvalnämnden gör upp en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. Centralvalnämnden kan delegera denna uppgift till en av nämnden</p>	<p>Föreslås förtydligas att landskapsregeringen ska meddela en väljare att brevröstningshandlingarna inte kan föras direkt till väljaren om det råder ett avbrott i kommunikationerna eller om det finns något annat oöverstigligt hinder.</p> <p>Vidare förtydligas att landskapsregeringen har möjlighet att begära handräckning från den kommunala centralvalnämnden för att uppfylla sitt uppdrag enligt 2 mom. Beställningar av brevröster direkt hem till väljare är mycket ovanliga. För de flesta går det bra med leverans via post.</p>

		utsedd person. Förteckningarna är inte offentliga förrän röstningen har avslutats på valdagen.	
76	Förtidsröstning per brev får ske tidigast den 27 dagen före valdagen. Brevröster vars följebrev är daterade tidigare lämnas obeaktade av centralvalnämnden. För att kunna beaktas måste brevröstningshandlingarna ha kommit till den kommunala centralvalnämnden senast klockan 19 fredagen före valdagen.	Förtidsröstning per brev får ske tidigast den 34 dagen före valdagen. Brevröster vars följebrev är daterade tidigare lämnas obeaktade av centralvalnämnden. För att kunna beaktas måste brevröstningshandlingarna ha kommit till den kommunala centralvalnämnden senast klockan 19 fredagen före valdagen.	
96	Centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna ska senast klockan 12 dagen efter valdagen inleda granskningen av valsedlarna och av valnämndernas uträkningar samt avgöra vilka valsedlar som är ogiltiga.	Centralnämnden för lagtingsval ska senast klockan 12 dagen efter valdagen inleda granskningen av valsedlarna och av valnämndernas uträkningar samt avgöra vilka valsedlar som är ogiltiga. Även förtidsrösterna ska granskas och kontrollräknas. De kommunala centralvalnämnderna ska senast klockan 18 dagen efter valdagen inleda granskningen av valsedlarna och av valnämndernas uträkningar samt avgöra vilka valsedlar som är ogiltiga. Även förtidsrösterna ska granskas och kontrollräknas.	I flera kommuner är det möjligt att genomföra granskningen under en kväll. Det är därför inte nödvändigt eller ändamålsenligt att den kommunala centralnämnden ska inleda kontrollräkningen senast klockan 12, vilket kan försvåra för vissa medlemmar av nämnden att delta, vilket i sin tur kan begränsa urvalet av personer som kan stå till förfogande som medlemmar i nämnden. Den kommunala centralnämnden ska inleda granskningen så att valresultatet kan fastställas senast den fjärde dagen efter valdagen vilket bestäms i 100 § 1 mom. Centralnämnden för lagtingsval behöver inleda granskningen senast klockan 12 dagen efter valdagen för att kunna fastställa valresultatet senast den fjärde dagen efter valdagen. Ytterligare förtydligas det, vilket redan är praxis och har framgått av landskapsregeringens

			<p>valanvisningar, att även förtidsrösterna ska granskas och kontrollräknas en andra gång. Detta trots att förtidsrösterna räknats av centralnämnderna en första gång under valdagen.</p>
103	<p>Centralnämnden för lagtingsval ska utan dröjsmål offentliggöra valresultatet tillsammans med en besväransvisning på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla, enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. Förutom de valdas namn, titel, yrke eller syssla och hemort ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras, liksom vem som utsetts till ersättare för var och en av de valda. Centralnämnden för lagtingsval ska också underrätta landskapsregeringen, landshövdingen och de kommunala centralvalnämnderna om valresultatet.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden ska underrätta de valda och kommunstyrelsen om valresultatet samt offentliggöra det tillsammans med en besväransvisning på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga. Förutom de valdas namn, titel och yrke eller syssla ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras.</p>	<p>Centralnämnden för lagtingsval ska utan dröjsmål offentliggöra valresultatet tillsammans med en besväransvisning på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla, enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. Förutom de valdas namn, titel, yrke eller syssla och hemort ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras, liksom vem som utsetts till första och andra ersättare för var och en av de valda. Centralnämnden för lagtingsval ska också underrätta landskapsregeringen, landshövdingen och de kommunala centralvalnämnderna om valresultatet.</p> <p>Den kommunala centralvalnämnden ska underrätta de valda och kommunstyrelsen om valresultatet samt offentliggöra det tillsammans med en besväransvisning på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga. Förutom de valdas namn, titel och yrke eller syssla ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras, liksom vem som utsetts tills första och andra ersättare i enlighet med bestämmelserna i 39 § kommunallagen.</p>	<p>Praxis har redan en längre tid varit att centralnämnden för lagtingsval även offentliggör vem som är andra ersättare för respektive ledamot. Detta föreslås nu även skrivas in i lagen.</p> <p>En motsvarande bestämmelse om offentliggörande av ersättare har inte funnits för kommunalvalet. Bedömningen är att vissa oklarheter som har funnits rörande första och andra ersättare i kommunfullmäktige enkelt hade kunnat undvikas om även offentliggörandet av valresultatet i kommunalval innehöll uppgift om första och andra ersättare. Det är enklare att saken reds ut medan centralvalnämnden ännu arbetar aktivt med valet än att saken behöver redas ut långt efteråt.</p>
115	<p>Vid nyval efter upplösning av lagtinget är valdagen den första söndagen efter att 50 dagar förflutit efter beslutet om upplösning.</p>	<p>Vid nyval efter upplösning av lagtinget är valdagen den första söndagen efter att 60 dagar förflutit efter beslutet om upplösning.</p>	<p>Se motivering för 17 §. Den andra meningen i 2 mom. är överflödigt efter ändringen.</p>

	Vid nyval till lagtinget gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om ordinarie val i denna lag. Om ett nytt rösträttsregister upprättas ska den 1 september som avgörande tidpunkt i 16 § ersättas med den 46 dagen före valdagen.	Vid nyval till lagtinget gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om ordinarie val i denna lag.	
116	<p>Om det i en kommun vid kommunalvalet inte väljs ett tillräckligt antal fullmäktige, eller om antalet fullmäktige minskar så att det understiger tre fjärdedelar av det antal som har bestämts enligt 38 § kommunallagen, ska i det första fallet den kommunala centralvalnämnden och i det andra fallet fullmäktiges ordförande anmäla om förhållandet till landskapsregeringen, som kan fatta beslut om kommunalt fyllnadsval ifall skäl för det finns. Landskapsregeringen ska samtidigt fatta beslut om hur många ledamöter som ska väljas.</p> <p>Vid valet iaktas i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag enligt av landskapsregeringen meddelade anvisningar. Förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe anordnas endast i den kommun där det kommunala fyllnadsvalet förrättas. För de fullmäktige som utses vid valet väljs även ersättare. Om ett nytt rösträttsregister upprättas ska den 1 september som avgörande tidpunkt i 17 § ersättas med den 46 dagen före valdagen.</p>	<p>Om det i en kommun vid kommunalvalet inte väljs ett tillräckligt antal fullmäktige, eller om antalet fullmäktige minskar så att det understiger tre fjärdedelar av det antal som har bestämts enligt 38 § kommunallagen, ska i det första fallet den kommunala centralvalnämnden och i det andra fallet fullmäktiges ordförande anmäla om förhållandet till landskapsregeringen, som kan fatta beslut om kommunalt fyllnadsval ifall skäl för det finns. Landskapsregeringen ska samtidigt fatta beslut om hur många ledamöter som ska väljas.</p> <p>Vid valet iaktas i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag enligt av landskapsregeringen meddelade anvisningar. Förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe anordnas endast i den kommun där det kommunala fyllnadsvalet förrättas. För de fullmäktige som utses vid valet väljs även ersättare.</p>	Se motivering för 17 §. Den sista meningen i 2 mom. är överflödigt efter ändringen.
117	<p>Landskapsregeringen svarar för</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kostnaderna för centralnämnden för lagtingsval, 2) kostnaderna för rösträttsregistret och vallängderna, 3) kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena, 	<p>Landskapsregeringen svarar för</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kostnaderna för centralnämnden för lagtingsval, 2) kostnaderna för rösträttsregistret och vallängderna, 3) kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena, 4) kostnaderna vid kommunalvalet för tryckning av valsedlar, röstkort 	Landskapsregeringen föreslår ett förtydligande när det gäller ersättning till kommunerna för valkostnader. Enligt praxis har de kommuner som inte har haft någon särskild valnämnd endast fått ersättning för arvoden och övriga kostnader under den tid som den kommunala centralvalnämnden skött valnämndens uppgifter.

	<p>4) kostnaderna vid kommunalvalet för tryckning av valsedlar, röstkort samt handlingar för förtidsröstningen,</p> <p>5) upphävd (2022/85),</p> <p>6) anskaffningen av och kostnaderna för de tillbehör för försegling som centralnämnder och valnämnder behöver.</p> <p>Kommunen svarar för kostnaderna för den kommunala centralvalnämnden, valnämnderna och valbestyrelserna. Landskapsregeringen ersätter dock kommunen för hälften av kostnaderna för arvoden, dagtraktamenten och ersättning för resekostnader som betalats till medlemmar, ersättare och biträden i valnämnder och valbestyrelser.</p> <p>Vid omval eller nyval till lagtinget svarar landskapsregeringen för alla kostnader. Vid omval till kommunernas fullmäktige eller kommunalt fyllnadsval svarar kommunen för alla kostnader.</p>	<p>samt handlingar för förtidsröstningen,</p> <p>5) upphävd (2022/85),</p> <p>6) anskaffningen av och kostnaderna för de tillbehör för försegling som centralnämnder och valnämnder behöver.</p> <p>Kommunen svarar för kostnaderna för den kommunala centralvalnämnden, valnämnderna och valbestyrelserna. Landskapsregeringen ersätter dock kommunen för hälften av kostnaderna för arvoden, dagtraktamenten och ersättning för resekostnader som betalats till medlemmar, ersättare och biträden i valnämnder och valbestyrelser. Om den kommunala centralvalnämnden fungerat även som valnämnd i enlighet med 10 § 1 mom. ersätter landskapsregeringen kommunen för hälften av kostnaderna för arvoden, dagtraktamenten och ersättning för resekostnader som betalats till medlemmar, ersättare och biträden i nämnden under den tid nämnden utfört valnämndens uppgifter.</p> <p>Vid omval eller nyval till lagtinget svarar landskapsregeringen för alla kostnader. Vid omval till kommunernas fullmäktige eller kommunalt fyllnadsval svarar kommunen för alla kostnader.</p>	<p>Kommunen har inte kunnat erhålla ersättning för alla kostnader för arvoden och resor till centralvalnämnden, detta eftersom kommunerna ansvarar för kostnaderna för den kommunala centralvalnämnden. Bakgrunden till detta är att den kommunala centralvalnämnden huvudsakligen har arbetsuppgifter som hör till kommunalvalet varför kostnaderna är kommunens ansvar.</p> <p>Eftersom det har funnits visa frågetecknen kring den praxis som har varit gällande föreslår landskapsregeringen ett förtydligande i lagstiftningen.</p>
--	--	---	--

Tabell 3: Föreslagna ändringar i kommunallagen

§	Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse	Motivering till ändring
30	<p>Rösträtt i kommunalval som förrättas i kommunen har den som</p> <p>1) fyller 18 år senast på valdagen,</p>	<p>Rösträtt i kommunalval som förrättas i kommunen har den som</p> <p>1) fyller 18 år senast på valdagen,</p>	<p>Se motivering för ändring i 17 § vallagen.</p>

	<p>2) den 1 september valåret har kommunen som sin hemkommun enligt lagen om hemkommun och</p> <p>3) har åländsk hembygdsrätt.</p> <p>Rösträtt har i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1997:63) om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt även den som inte har åländsk hembygdsrätt men som under ett år närmast före valdagen utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller kraven i 1 mom. 1 och 2 punkten.</p>	<p>2) har kommunen som sin hemkommun enligt lagen om hemkommun vid utgången av den 51 dagen före röstningsdagen och</p> <p>3) har åländsk hembygdsrätt.</p> <p>Rösträtt har i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1997:63) om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt även den som inte har åländsk hembygdsrätt men som under ett år närmast före valdagen utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller kraven i 1 mom. 1 och 2 punkten.</p>	
36	<p>Valbar till ledamot i fullmäktige är den som har kommunen som sin hemkommun och som har rösträtt i kommunalval i någon kommun i landskapet.</p> <p>Valbar till ledamot i fullmäktige är inte</p> <p>1) den som är minderårig eller som har förklarats omyndig,</p> <p>2) ledamot i Ålands förvaltningsdomstol samt</p> <p>3) den som är anställd hos kommunen i en ledande uppgift inom kommunstyrelsens eller en nämnds uppgiftsområde.</p> <p>Som kandidat vid val av fullmäktige får endast den ställas upp som skriftligen gett sitt samtycke till att motta fullmäktigeuppdraget.</p>	<p>Valbar till ledamot i fullmäktige är den som har kommunen som sin hemkommun och som har rösträtt i kommunalval i någon kommun i landskapet.</p> <p>Valbar till ledamot i fullmäktige är inte</p> <p>1) (2017/119) den som är minderårig eller som har förklarats omyndig,</p> <p>2) ledamot i Ålands förvaltningsdomstol samt</p> <p>3) den som är anställd hos kommunen i en ledande uppgift inom kommunstyrelsens eller en nämnds uppgiftsområde.</p> <p>Som kandidat vid val av fullmäktige får endast den ställas upp som skriftligen gett sitt samtycke till att motta fullmäktigeuppdraget.</p> <p>Den som är anställd i en uppgift som avses i 2 mom. är valbar till fullmäktigeledamot om anställningsförhållandet upphör innan valdagen.</p>	<p>Förtydligande av uppfyllandet av valbarheten enligt vad som tidigare framförts i 2.1.3.</p>

3 Förslagens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Enligt 117 § 1 mom. 3 punkten i vallagen ansvarar landskapsregeringen för kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena. Det här innebär att förslaget om att säkerställa att det finns minst ett allmänt förtidsröstningsställe i samtliga kommuner samt det utökade kravet om kvällsröstning föranleder vissa kostnader för landskapsregeringen. En grov uppskattning är att detta föranleder merkostnader på omkring 10 000 euro. Det föreslagna landskapsomfattande kandidatregistret kan genomföras kostnadsneutralt men kan även beroende på ambitionsnivå innebära vissa kostnader för landskapsregeringen. Lagstiftningspromemorian innehåller även förslag om ändrade bestämmelser gällande vid vilka tidpunkter valmaterial ska sändas till kommunerna. Detta bedöms leda till en mindre inbesparing rörande kostnaden för leveranserna.

3.2 Administrativa konsekvenser

Ett av huvudsyftena med de föreslagna ändringarna är att underlätta det administrativa genomförandet av de allmänna valen. De administrativa konsekvenserna är därför omfattande men förväntas underlätta myndigheternas arbete. Den föreslagna lagstiftningen om senareläggande av val vid exceptionella förhållanden innebär en grundläggande och avsevärd förbättring i myndigheternas krisberedskap. Även de föreslagna bestämmelserna om möjlighet att ändra vallokaler och förtidsröstningsställena till följd av exceptionella händelser stärker myndigheternas krisberedskap. Förslaget förväntas även underlätta landskapsregeringens arbete med att utse medlemmar till centralnämnden för lagtingsval. Det landskapsomfattande kandidatregistret innebär dock visst merarbete för landskapsregeringen.

Kommunernas administration förväntas underlättas i och med att jävsbestämmelserna förtydligas, vilket utökar kretsen av personer som kan vara medlemmar eller ersättare i de kommunala centralvalnämnderna. Ytterligare är det underlättande att kommunerna inte behöver offentliggöra sammanställningen av kandidatlistorna i lagtingsval utan endast sammanställningen av kandidatlistorna i det egna kommunalvalet. Detta minimerar även risken för att det sker misstag rörande detta så att offentliggörandet i lagtingsvalet inte glöms bort av de kommunala centralvalnämnderna, det är enklare att respektive nämnd ansvarar för att offentliggöra den kandidatlista som man själv har fastställt. Även om landskapsregeringen ansvarar för alla kostnader för de allmänna förtidsröstningsställena förväntas de utökade lagkraven medföra visst merarbete för kommunerna.

Centralnämndernas arbete förväntas underlättas i och med att kandidatanmälningen tidigareläggs, vilket ger mer tid för att trycka upp kandidatlistor. I allmänhet kan det anses utgöra en grundförutsättning att det finns ett tydligt regelverk kring valbarheten i allmänna val men de förtydligande bestämmelserna rörande detta förväntas även förenkla centralnämndernas arbete. Specifikt för centralnämnden för lagtingsval förenklas administrationen i och med att möjligheten till distansmöten införs vid möten där valsedlar inte hanteras. En motsvarande bestämmelse finns redan för de kommunala centralvalnämnderna. Även de kommunala centralvalnämndernas arbete underlättas i och med att möjligheten att senarelägga inledningen av kontrollräkningen (vilket sker dagen efter valdagen). Särskilt i små kommuner är detta en fördel då kontrollräkningen vanligtvis inte tar mer än några timmar.

3.3 Miljökonsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för miljön.

3.4 Jämställdhetskonsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för jämställdheten.

3.5 Konsekvenser för barn

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för barn.

3.6 Jämlikhetskonsekvenser

Förslagen främjar jämlikheten. Enligt 58 § 2 mom. vallagen har den som är röstberättigad men som på grund av vistelse utanför Åland eller som till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning eller på grund av någon annan liknande omständighet inte kan rösta på ett allmänt förtidsröstningsställe eller i en vallokal under valförrättningen rätt att rösta per brev. Enligt 75 § 2 mom. ska landskapsregeringen på särskild begäran ombesörja att brevröstningshandlingar förs direkt till väljaren samt att handlingarna avhämtas om den som beställt handlingarna har en adress i en åländsk kommun. Förslaget innebär att den särskilda begäran om direkt leverans och avhämtning även ska kunna göras per telefon, vilket främjar jämlikheten för personer som till följd av sjukdom, funktionsnedsättning eller någon annan liknande omständighet har svårt att lämna in en skriftlig blankett eller en elektronisk blankett för att beställa handlingarna.

Jämlikheten främjas även genom att lagstiftningen förtydligas så att landskapsregeringen har en skyldighet att förse centralnämnden för lagtingsval med information om personer som har beviljats hembygdsrätt under perioden mellan att rösträttsregistret upprättas fram till och med att tiden för att lämna in rättelseyrkanden går ut. Det här innebär att dessa personer inte själva behöver lämna in rättelseyrkanden till centralnämnden. Genom förslaget utökas även kretsen av personer som kan vara aktuella som medlemmar eller ersättare i centralnämnderna samt fungera som valombud. I och med att de kommunala centralvalnämnderna får möjlighet att inleda kontrollräkningen senare än vad som är fallet i dagsläget kan även fler personer i olika åldrar ha förbättrade möjligheter att fungera som medlemmar eller ersättare i kommunala centralvalnämnder.

Förslaget innebär en tidigareläggning av tidpunkten för när en person ska vara bosatt i en kommun för att ha rösträtt i kommunen men det handlar endast om några dagar. Förändringen får inte heller konsekvenser för rösträtten i sig eftersom den är beroende av 18 års ålder samt hembygdsrätt eller ett års bosättning före valdagen i en kommun i landskapet. Förslaget får därför endast ringa konsekvenser när en redan röstberättigad person flyttar inom Åland.

3.7 Konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet.

3.8 Andra samhällsliga konsekvenser

De allmänna valen utgör en grundbult i det demokratiska samhället. Förändringar av vallagstiftningen får därför alltid samhälleliga konsekvenser. Tillgängligheten främjas och valdeltagandet kan främjas av förslaget om en utökning av antalet allmänna förtidsröstningsställen och deras öppettider. Skyddet för enskilda individer främjas genom att lagstiftningen rörande sekretessen för personer med skyddad identitet förtydligas. Offentligheten och samhällsdebatten främjas genom att kandidatnomineringen föreslås tidigareläggas samt att det landskapsomfattande kandidatregistret gör det enklare att få information om kandidaterna. Det får även anses väsentligt att det finns tydliga och enkla regler kring vem som är valbar i allmänna val.

När det gäller den föreslagna möjligheten att senarelägga ett val vid exceptionella förhållanden så skulle ett sådant beslut få betydande samhälleliga konsekvenser. Det går dock inte att på förhand bedöma de samhälleliga konsekvenserna för ett senareläggande i alla tänkbara situationer. De samhälleliga konsekvenserna behöver bedömas utgående från den rådande situationen där fördelarna respektive nackdelarna med ett sådant beslut noggrant behöver vägas mot varandra i enlighet med vad som framgår av kapitel 2.1.5. Det som dock kan bedömas redan nu är konsekvenserna av att det finns eller inte finns bestämmelser i lagstiftningen om senareläggande av tidpunkten för allmänna val. Landskapsregeringen anser att Åland med beaktande av lagstiftningskontrollen av landskapslagar är mer sårbart än riket när det gäller möjligheten att senarelägga ett val vid exceptionella förhållanden. Det finns alltså ett större behov av de föreslagna bestämmelserna i landskapslagstiftningen än i rikets vallagstiftning. Ytterligare ska nämnas att enligt den föreslagna bestämmelsen ska det endast finnas möjlighet att skjuta upp tidpunkten för ett val med högst sex månader, vilket lindrar konsekvenserna av beslutet. Om det skulle finnas ett behov av att skjuta upp ett val längre än så skulle det krävas ny lagstiftning med tillhörande lagstiftningskontroll.

Bilaga 1 – checklista för ny lagstiftning

VEM ELLER VILKA KRÄVER EN FÖRÄNDRING?

Landskapsregeringen vill ha en förändring, det finns inte ett EU- eller internationellt perspektiv.

VILKET ÄR MÅLET?

Syftet med förslaget är att stärka vallagstiftningens krisberedskap, underlätta genomförandet av allmänna val samt öka tillgängligheten till de allmänna förtidsröstningsställena.

ÄR UNDERLAGET TILLRÄCKLIGT?

Ja, underlaget är tillräckligt.

VAD HÄNDER OM MAN INTE GÖR NÅGONTING ALLS?

Förändringarna behövs snarast möjligt, senast inför nästa ordinarie lagtings- och kommunalval. Ändringar i vallagstiftningen ska alltid genomföras i god tid inför nästa ordinarie val.

VILKEN UTVECKLING AV SÄRSKILD BETYDELSE FÖR FRÅGAN KAN VÄNTAS INOM DEN NÄRMASTE TIDEN? HUR PÅVERKAS PROBLEMET?

Väntas ingen särskild betydelse för förslaget inom den närmaste tiden.

NÄR BEHÖVS ÅTGÄRDERNA?

Förändringarna behövs snarast möjligt, senast inför nästa ordinarie lagtings- och kommunalval. Ändringar i vallagstiftningen ska alltid genomföras i god tid inför nästa ordinarie val.

BERÖR ÄRENDET REGERINGSPROGRAMMET ELLER UTVECKLINGS- OCH HÅLLBARHETSAGENDAN?

Ja, ärendet berör både regeringsprogrammet samt utvecklings- och hållbarhetsagendan enligt vad som framgår av kapitel 1.1.

KAN ALTERNATIVA STYRMEDEL ANVÄNDAS?

Nej, lagstiftning krävs.